

SELETUSKIRI

1. SISSEJUHATUS

Ühinemisleping on koostatud Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemisläbirääkimiste tulemusel.

Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse (edaspidi *ETHS*) § 9¹ lõike 2 punktile 1 lisatakse ühinemislepingule seletuskiri, milles peab olema märgitud haldusterritoriaalse korralduse muutmise vajaduse põhjendus, territooriumi suurus (pindala) ja alaliste elanike arv.

ETHS § 7 lõike 1 alusel lisatakse maavanemale esitatavale haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlusele seletuskiri, mis peab sisaldama ajaloolist põhjendatust, mõju elanike elutingimustele, elanike ühtekuuluvustunnet, mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile, mõju haldussuutlikkusele, mõju demograafilisele situatsioonile, mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele, mõju ettevõtluskeskkonnale, mõju hariduslikule olukorrale ja omavalitsusüksuse organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana toimimist.

Käesolev seletuskiri on kooskõlas ETHS § 9¹ lõike 2 punktis 1 ja § 7 lõikes 1 sätestatud nõuetega ning on ühtlasi nii ühinemislepingu seletuskiri kui ka haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlusele lisatav seletuskiri.

2. ÜHINEMISLÄBIRÄÄKIMISTE KORRALDUS

Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemise algatas Põlva vald. Põlva Vallavolikogu 13.01.2016 otsusega nr 1-3/8 "Haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatamine ning ettepaneku tegemine läbirääkimiste alustamiseks" tegi Põlva Vallavolikogu ettepaneku kõigile Põlva maakonna omavalitsustele – Ahja Vallavolikogule, Kanepi Vallavolikogule, Kõlleste Vallavolikogule, Laheda Vallavolikogule, Mikitamäe Vallavolikogule, Mooste Vallavolikogule, Orava Vallavolikogule, Valgjärve Vallavolikogule, Vastse-Kuuste Vallavolikogule ja Veriora Vallavolikogule – alustada läbirääkimised haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgiga moodustada omavalitsuste ühinemise tulemusena uus omavalitsusüksus.

Värskas Vallavolikogu (28.01.2016 otsus nr 5) ja Räpina Vallavolikogu (25.02.2016 otsus nr 5) keeldusid Põlva Vallavolikogu ettepanekust haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatamise ning läbirääkimiste alustamise kohta.

Mikitamäe Vallavolikogu (30.06.2016 otsus nr 22), Orava Vallavolikogu (31.08.2016 otsus nr 47), Kanepi Vallavolikogu (27.09.2016 nr 1-1.3/35), Kõlleste Vallavolikogu (28.09.2016 otsus nr 23), Valgjärve Vallavolikogu (12.10.2016 otsus nr 1-1.2-35) ja Veriora Vallavolikogu (30.08.2016 otsus nr 1-1.2/17) otsustasid ühinemisläbirääkimised lõpetada.

2.1. Ühinemisläbirääkimiste komisjonid

Ühinemisläbirääkimisi koordineeris läbirääkivate volikogude poolt nimetatud esindajatest koosnev juhtkomisjon. Komisjoni koosseisu kuulusid valdavalt volikogude esimehed, volikogude liikmed ja vallavanemad (vt tabel 1).

Valdkonna põhiselt moodustati finants- ja majanduskomisjon, kultuuri-, spordi ja kolmanda sektori komisjon, hariduskomisjon ning sotsiaal- ja tervishoiukomisjon. Valdkonnakomisjonide ülesanneteks oli teenuste kaardistamine, valdkondlike ühinemiseesmärkide seadmine ja täiendus- ning parandusettepanekute tegemine ühinemislepingusse.

Valdkondlike komisjonide koosseisud olid laiapõhjalised, kaasatud olid valdkonna ametnikud, volikogude komisjonide esindajad ning teiste asjakohaste asutuste ja organisatsioonide esindajad (vt tabel 1).

Tabel 1. Ühinemisläbirääkimiste komisjonid ja komisjonide liikmed

Juhtkomisjon	
Ahja vald	Uuno Siitoja, Peeter Sibul
Laheda vald	Sirje Tobreluts, Aare Kallas
Mooste vald	Aare Veetsmann, Ülo Needo
Põlva vald	Kuldar Leis, Leander Konks, Georg Pelisaar
Vastse-Kuuste vald	Inge Kalle, Lennart Liba
Finants- ja majanduskomisjon	
Ahja vald	Eha Kamenik, Kaider Lutsar
Laheda vald	Sirje Tobreluts, Malle Kivi, Kaisa Kangro
Mooste vald	Hilje Kangron, Aare Veetsmann, Aivar Roop
Põlva vald	Leander Konks, Märt Eskor, Martti Rõigas
Vastse-Kuuste vald	Tarvo Asur, Kersti Rammo, Lennart Liba
Kultuuri-, spordi- ja kolmanda sektori komisjon	
Ahja vald	Piret Palm, Katrin Roositalu, Priit Trahv
Laheda vald	Olev Veberson, Andres Määr, Davis Kostõgov
Mooste vald	Ülo Needo, Ulla-Maia Timmo
Põlva vald	Janno Rüütle, Janika Usin
Vastse-Kuuste vald	Mall Kõpp, Katrin Peil, Janno Simso
Hariduskomisjon	
Ahja vald	Katrin Jõgeva, Tiia Tenno
Laheda vald	Ene Veberson, Anne Pugast, Liina Vagula
Mooste vald	Sirje Puniste, Ants Järv
Põlva vald	Koit Nook, Aigi Tiks
Vastse-Kuuste vald	Inge Kalle, Katrin Peil
Sotsiaal- ja tervishoiukomisjon	
Ahja vald	Juta Otsa, Toivo Narusbek
Laheda vald	Marika Dorbek, Kristina Tobreluts, Alar Alapert
Mooste vald	Eduard Oksar, Karin Klaus
Põlva vald	Anne Nook, Helen Metsma
Vastse-Kuuste vald	Mall Kõpp, Terje Lihtsa

2.2. Ühinemisläbirääkimiste koordineerimine ja nõustamine

Ühinemisläbirääkimisi koordineeris koordinaator Eliko Saks, ühinemisläbirääkimiste protsessi nõustasid Rahandusministeeriumi poolt määratud ühinemiskonsultandid Kersten Kattai ja Georg Sootla Tallinna Ülikoolist.

2.4. Ühinemisläbirääkimiste kommunikatsioon

Ühinemisläbirääkimiste käigust avalikkuse ja asjaosaliste teavitamiseks loodi Põlva valla kodulehele veebileht <http://www.polva.ee/haldusreform-2016>, mida administreeris ühinemisläbirääkimiste koordinaator. Kodulehe linki jagati omakorda ühinemisläbirääkimistel osalevate omavalitsuste kodulehekülgedel. Veebilehel avalikustati kogu ühinemisläbirääkimistega seonduv dokumentatsioon ja teave.

Ilmusid artiklid Põlva maakonnalehes Koit ning Põlva Vallavalitsuse ja Vallavolikogu infolehes Põlva Teataja ning teiste ühinevate omavalitsuste infolehtedes.

Ahja, Laheda, Mooste ja Vastse-Kuuste vallas korraldati elanike informeerimiseks koosolekud. Ahja, Laheda ja Vastse-Kuuste vallas viidi läbi küsitlused elanike arvamuse väljaselgitamiseks ühinemispiirkonna eelistuste osas.

01.11.2016 anti välja ühinemisteemaline ajaleht "Ühinemisleht Ahja, Laheda, Mooste, Põlva ja Vastse-Kuuste valla ühinemisest", millega avalikustati ühinemisleping ning anti informatsiooni selle projektile ettepanekute ja vastuväidete esitamise kohta ning rahvakoosolekute toimumise ja rahva arvamuse väljaselgitamise kohta. Leht toimetati kõikide Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla elanike postkastidesse otsepostitusena, seda levitati raamatukogudes ning internetis ühinevate omavalitsuste veebilehtedel.

2.5. Ühinemislepingu avalik väljapanek

Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemislepingu projekti ja selle lisade avalik väljapanek toimus 1.–23.11.2016. Leping avalikustati Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla veebilehel, ametiasutuste kantseleides ja ühinemispiirkonna¹ raamatukogudes.

Ühinemislepingu avaliku väljapaneku ajal korraldati ühinemislepingu projekti ja ühinemisprotsessi käigu tutvustamiseks viis rahvakoosolekut:

09.11.2016 kell 18.00 Vastse-Kuuste Kultuurimajas (Vastse-Kuuste alevik, Vastse-Kuuste vald)

10.11.2016 kell 18.00 Ahja Kultuurimajas (Illimari 6, Ahja alevik, Ahja vald)

16.11.2016 kell 18.00 Mooste Kultuurimajas (Lasteaia tee 3, Mooste alevik, Mooste vald)

17.11.2016 kell 18.00 Laheda Sotsiaalkeskuses (Tilsi küla, Laheda vald)

22.11.2016 kell 18.00 Põlva Kultuuri- ja Huvikeskuses (Kesk 15, Põlva linn, Põlva vald)

Igaühel oli õigus avaliku väljapaneku kestel esitada kirjalikke ettepanekuid ja vastuväiteid. Ühinemislepingu projekti avaliku väljapaneku kestel esitati kaheksa kirjalikku ettepanekut ja vastuväidet.

Avalikustamise käigus ühinemislepingule esitatud ettepanekute ja vastuväidete kohta on koostatud õiend, milles on näidatud esitatud ettepanekute ja vastuväidete saabumise kuupäev, esitaja ja volikogus läbivaatamise tulemus. Esitatud ettepanekud ja vastuväited ning õiend on ühinemislepingu lisaks nr 9.

¹ Ühinemispiirkonna all mõeldakse Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemise teel moodustuva valla haldusterritooriumi.

2.6. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

01.–05.12.2016 toimus rahvaküsitlus, selgitamaks välja elanike arvamust Ahja, Laheda, Mooste, Põlva ja Vastse-Kuuste valdade ühinemise kohta. Arvamust sai avaldada vastates küsimusele "Kas toetate Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemist üheks omavalitsusüksuseks?" kas "Jah" või "Ei".

Oma arvamust oli võimalik avaldada 04.–05.12.2016 küsitluspunktides sedeliga hääletades või elektrooniliselt veebilehel www.volis.ee. Elektrooniline küsitlus algas 01.12.2016 kell 8.00 ja lõppes 02.12.2016 kell 20.00. Rahvaküsitlus viidi Ahja, Laheda, Mooste, Põlva ja Vastse-Kuuste vallas läbi ühtsetel alustel.

Rahvaküsitlusest võttis osa nimekirja kantud 12213 Ahja, Laheda, Mooste, Põlva ja Vastse-Kuuste valla hääleõiguslikust elanikust 352 elanikku ehk 3,9% nimekirja kantud elanikust. Küsitluslehele kantud küsimusele "Kas pooldate Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemist üheks omavalitsusüksuseks?" vastas jaatavalt 273 isikut ehk 77,5% küsitlusest osavõtjatest ja eitavalt 79 isikut ehk 22,5% küsitlusest osavõtjatest.

Kohalik omavalitsus	Küsitlustulemuste arvestus			
	JAH	% häälest	EI	% häälest
Ahja vald	39	58,2%	28	41,8%
Laheda vald	26	72,2%	10	27,8%
Mooste vald	22	75,9%	7	24,1%
Põlva vald	144	81%	34	19%
Vastse-Kuuste vald	42	100%	0	0%

Viie valla 12213 hääleõiguslikust elanikust osales küsitluses 352 isikut ehk 3,9%, neist valdav enamuse ehk 77,5% vastas küsimusele jaatavalt.

2.7. Ühinemise teel moodustuva kohaliku omavalitsusüksuse nime valiku põhjendus

Ühinemisläbirääkimiste tulemusel lepidi kokku, et Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustuva uue kohaliku omavalitsuse üksuse kui avalik-õigusliku juriidilise isiku nimeks saab Põlva vald. Põlva kui kohaliku omavalitsuse üksuse nimi on ilmekas ja lühike, ent ajaloo nimel. Põlva on olnud kihelkonna nimeks. Põlva on maakonna keskuseks ning moodustuva valla vallakeskuse asukoht. Nime valikul arvestati rahandusministeeriumi juures riigihalduse ministri valitsemisalas tegutseva Kohanimenõukogu soovitusi.

2.8. Piiride muutmise menetlus 16.12.2016 seisuga

Veriora vallas asuva Soohara küla elanikud esitasid 07.04.2016 Põlva Vallavolikogule ja Veriora Vallavolikogule ettepaneku piiride muutmiseks eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Soohara küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu.

Veriora vallas asuva Viira küla elanikud esitasid 05.08.2016 Põlva Vallavolikogule ja Veriora Vallavolikogule ettepaneku piiride muutmiseks eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Viira küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu.

Põlva Vallavolikogu 14. septembri 2016. a istungil toetasid Põlva Vallavolikogu liikmed piiride muutmise menetluse algatamist Veriora vallas asuvate Soohara küla ja Viira küla osas.

Veriora vallas asuva Sühavva küla elanikud ja kinnistute omanikud esitasid 13.10.2016 Põlva Vallavolikogule ja Veriora Vallavolikogule ettepaneku piiride muutmiseks eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Sühavva küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu.

Põlva Vallavolikogu 12.10.2016 otsusega nr 1-3/40 otsustati teha Veriora Vallavolikogule ettepanek algatada piiride muutmise menetlus eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Soohara küla ja Viira küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu.

Põlva Vallavolikogu 09.11.2016 otsusega nr 1-3/45 otsustati teha Veriora Vallavolikogule ettepanek algatada piiride muutmise menetlus eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Sühavva küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu.

Veriora Vallavolikogu 24. novembri 2016. a otsusega nr 1-1.3/27 nõustuti Põlva Vallavolikogu ettepanekuga algatada piiride muutmise menetlus eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Soohara küla ja Viira küla üle Veriora valla koosseisust Põlva valla koosseisu. Sühavva küla osas ei ole Veriora Vallavolikogu otsust teinud.

Kõlleste vallas asuva Ihamaru küla elanikud esitasid 27.10.2016 Kõlleste Vallavolikogule ettepaneku piiride muutmiseks eesmärgiga anda 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Ihamaru küla üle Kõlleste valla koosseisust Põlva valla koosseisu. Ettepanekust informeeriti ka Põlva Vallavolikogu. Kõlleste Vallavolikogu 29. novembri 2016. a otsusega nr 26 keelduti piiride muutmise menetluse algatamisest.

Vastse-Kuuste valla Lootvina küla ja Logina küla elanikud esitasid 13.12.2016 Vastse-Kuuste Vallavolikogule ja Haaslava Vallavolikogule ettepaneku piiride muutmiseks eesmärgiga liita haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Lootvina küla ja Logina küla Haaslava vallaga.

Rahandusministeerium on seisukohal, et ühinemisprotsessiga ajakavas püsimiseks, on piiride muutmise menetluse läbiviimine külade osas võimalik ka peale 01.01.2017. Juhul, kui menetlus viiakse läbi 2017. aasta esimese kvartali jooksul ning taotluse esitamisel taotletakse muudatuste jõustumist haldusterritoriaalse korralduse muudatuse jõustumisega samal ajal, võetakse piirimuudatus arvesse ka ühinemistoetuse maksmisel. Piiride muutmise menetlus külade osas viiakse läbi 2017. aasta esimese kvartali jooksul.

3. HALDUSTERRITORIAALSE KORRALDUSE MUUTMISE VAJADUSE PÕHJENDUS

Muistses Eestis kuulus praegune Põlvamaa Ugandi maakonda. Põlvamaa on olnud üks osa endisest Võru-, Tartu- ja Petserimaast. Suurem osa kuulus aga siiski Võrumaa alla. Võrumaa moodustas keskajal Tartumaaga ühise valitsuskonna – Tartu piiskopkonna. Põlva kihelkond (saksa *Kirchspiel Pölwe*) on ajalooline kihelkond Võrumaal, Tartu ja Võru kreisis Liivimaa kubermangus. 1783. aastal, kui moodustati kubermangus ühe uue maakonnana Võru maakond, siis ühendati Põlva kihelkond Võrumaaga.

1866. aasta vallaseaduse järgi hakati Eesti- ja Liivimaal valima vallavolikogu, -valitsust ja -vanemat ning ka talupojad said võimaluse kohalike asjade otsustamisel kaasa rääkida. 1892. aasta valdade ühendamisega liideti Peri, Uibojärve, Viira, Vastse-Koiola, Partsimõisa ja Põlva kogukond Peri vallaks. Põlva kihelkonda on kuulunud Joosu vald (1866–1892), Kiuma vald (1866–1917), Kähri vald (1866–1917), Mooste vald (1866–1917), Partsi vald (1866–1892), Peri vald (1866–1917), Pragi (Vardja, Aleksandri) vald (1866–1917), Saarijärve vald (1866–1917), Tilsa vald (1866–1892), Timo vald (1866–1917), Vana-Koiola (Koiola) vald (1866–1917), Varbuse vald (1866–1892), Vastse-Koiola vald (1866–1892), Võru vald (1866–1917), Väimela vald (1866–1892).

Eesti eelmisel iseseisvusperioodil (1919–1940) kuulus Põlva kihelkond Võru maakonna koosseisu, asudes Põhja-Võrumaa keskosas piiratuna läänest Kanepi ja Urvaste kihelkonnaga, idast Räpina kihelkonnaga ning põhjast Tartumaa Võnnu kihelkonnaga. Lõunapiir puutus Võru-Petseri raudtee läheduses kokku Rõuge kihelkonnaga.

1939. aasta haldusreformi järel liideti endiste Kioma, Koiola ja Peri valla põhjaosad, Põlgaste valla Puskaru küla ja Põlva asula ühtse Põlva valla alla. 13. septembril 1945 moodustati valla koosseisus Himmaste külanõukogu, Kioma külanõukogu, Peri külanõukogu, Põlva külanõukogu ja Vanaküla külanõukogu. 26. septembril 1950 arvati vald Põlva rajooni koosseisu.

Põlva on niinimetatud uus maakond, mis kujundati rajoonina Võrumaa põhjaosast, Tartumaa kagupoolsetest valdadest ning varasemast Loode-Petserimaast. Põlva rajoon moodustati 1950. aastal tollase Tartumaa Ahja ja Kiidjärve ning Võrumaa Kanepi, Kõlleste, Laheda, Mooste ja Põlva vallast.

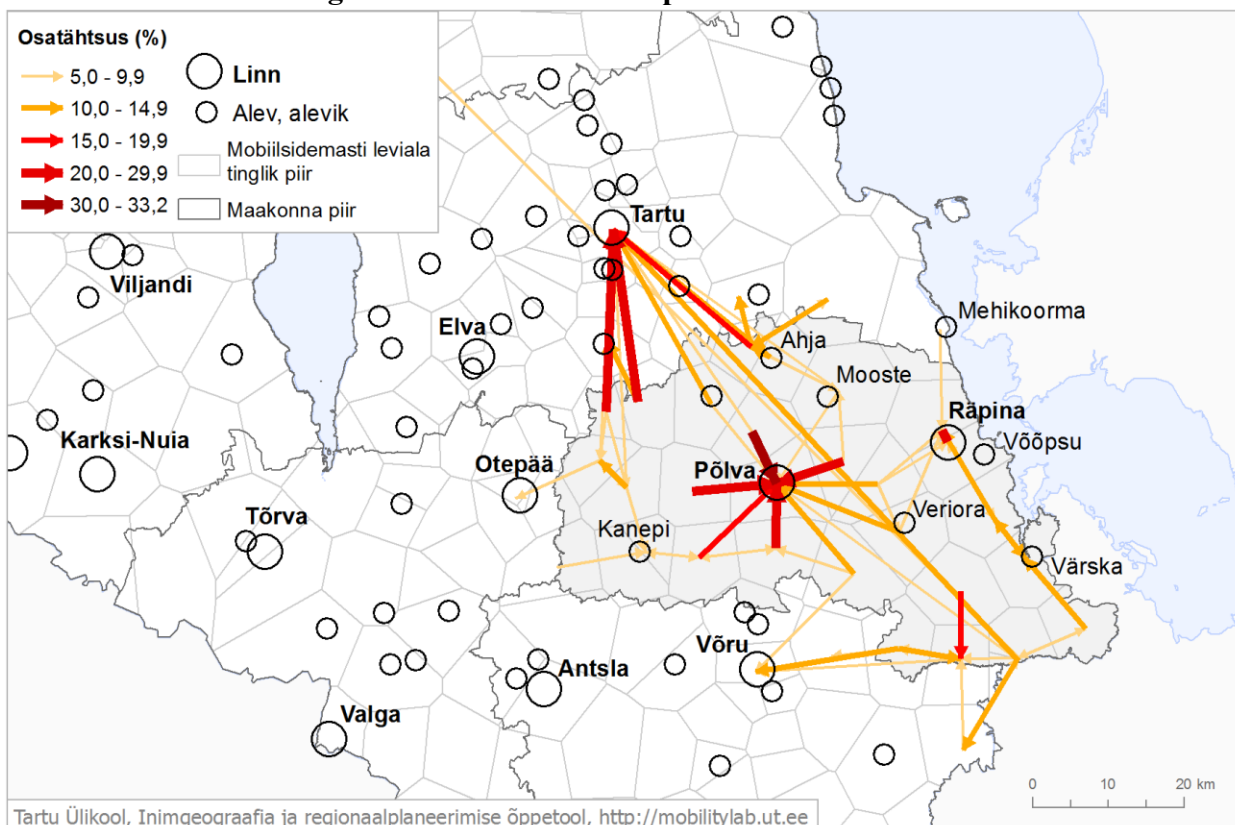
Ühinevad omavalitsused on aastakümnete jooksul üha enam olnud seotud Põlva linnaga (alates 2013, aastast vallasisese linnaga) nii tööalase kui teenusrände (era- ja avalike teenuste tarbimine) kaudu. Põlva on kujunenud maakonna domineerivaks tõmbekeskuseks. Ühenduste olemasolu annab võimaluse tagada funktsionaalselt terviklik vald.

Ühinemiskiirkonna moodustavad Põlva valla lähivööndi piirkonnad, mille elanike töö- ja tarbimisränne on intensiivne. Ühinemiskiirkonna kaugemate piirkondade integreerimine uues omavalitsuse üksuses eeldab sihipäraseid meetmeid, ennekõike ühistranspordi paremat korraldust ja teenuste optimaalsemat osutamist piirkonnas.

Regionaalse pendelrände kordusuuring², mis on koostatud kasutades mobiilpositsioneerimise meetodikat, näitab, et ühinevate kohalike omavalitsuste üksuste elanike pendelränne piirkonnas on selgelt Põlva kui tõmbekeskuse suunas (vt joonis 1).

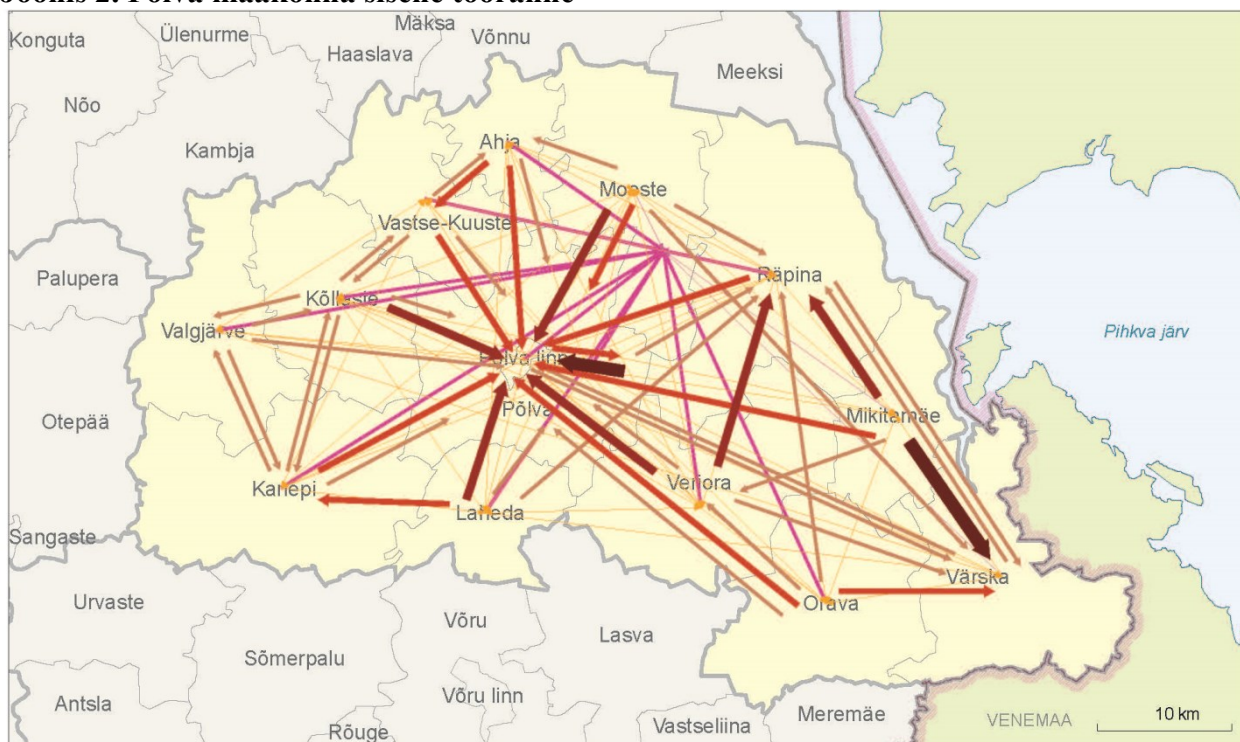
² Ahas, R., Silm, S. (2013). Tartu Ülikool. Regionaalse pendelrände kordusuuring. [www]
http://kodu.ut.ee/~siiri/Pendelr%e4nde%20kordusuuring_3.pdf (10.10.2016).

Joonis 1. Elukoha ja tööaja ankurpunkti vahel liikujate osatähtsus piirkonna elukohtade arvust Põlva maakonnaga seotud liikumistes tööperioodil.

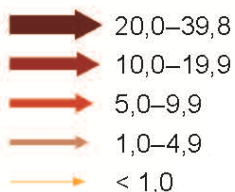
Sarnast pendelrände mustrit näitab ka (vt joonis 2) Statistikaameti poolt 2011. aastal koostatud ülevaade Eesti omavalitsusüksuste töörandest³.

Joonis 2. Põlva maakonna sisene tööränne

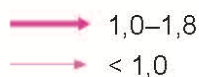

³ Statistikaamet. (2011). Rahva ja eluruumide loendus. Ülevaade Eesti omavalitsusüksuste töörandest. [www]
<https://www.stat.ee/dokumendid/76827> (10.10.2016).

Maakonnasisene tööranne,
% hõivatutest

Maakonna sees KOV teadmata,
% hõivatutest

Allikad: Statistikaamet, Maa-amet

Ühinevate omavalitsuste koostöö on olnud aktiivne peamiselt sotsiaal- ja haridusvaldkonnas ning transpordi korraldamisel. Kuni 01.07.2016 andsid Põlvas keskharidust munitsipaalkoolid ning 01.09.2016 alustas Põlvas tegevust riigigümnaasium – Põlva Gümnaasium, mistõttu on ühinevate omavalitsuste haridusränne Põlva-suunal keskhariduse omandamiseks loomulik. Mitmed ühinemispirkonna lapsed omandavad Põlvas ka põhiharidust ja huviharidust (vt tabel 2), mistõttu on märkimisväärne ka põhikoolis ja huvikoolis käivate laste arv, kes igapäevaselt kasutavad ühistransporti kodust kooli ja tagasi koju sõitmiseks.

Munitsipaalhuviharidust ühinemispirkonnas pakuvad Põlva valla hallatavad asutused Põlva Spordikool, Põlva Kunstikool ja Põlva Muusikakool. Mooste vallas tegutseb erahuvikool Mooste Rahvamuusikakool, kus õpetatakse rahvapillidel mängimist.

Põlva valla huvikoolides õpib 01.10.2016 seisuga teistest valdadest 56 õppurit, nendest Ahja valla lapsi 1, Laheda valla lapsi 11, Mooste valla lapsi 8 ja Vastse-Kuuste valla lapsi 4.

Tabel 2. Õpilased ja lapsed Põlva valla haridusasutustes aastatel 2014–2016

KOV/ õppeasutus	01.10.2014			01.10.2015			01.10.2016		
	lasteaed	põhikool	gümnaasium	lasteaed	põhikool	gümnaasium	lasteaed	põhikool	gümnaasium
Ahja vald	0	4	1	0	2	2	0	0	4
Laheda vald	4	12	15	5	12	10	5	14	6
Mooste vald	2	9	17	8	14	11	6	11	10
Põlva vald	467	805	147	449	773	163	419	798	164
Vastse-Kuuste vald	1	2	6	2	1	3	2		1
Teised KOV-id (Põlvamaa)	9	23	31	17	26	25	24	29	29
Teised KOV-id (Eestimaa)	20	5	3	17	5	1	15	11	5
KOKKU Põlva valla haridus- asutustes	503	860	220	498	833	215	471	863	219

Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem

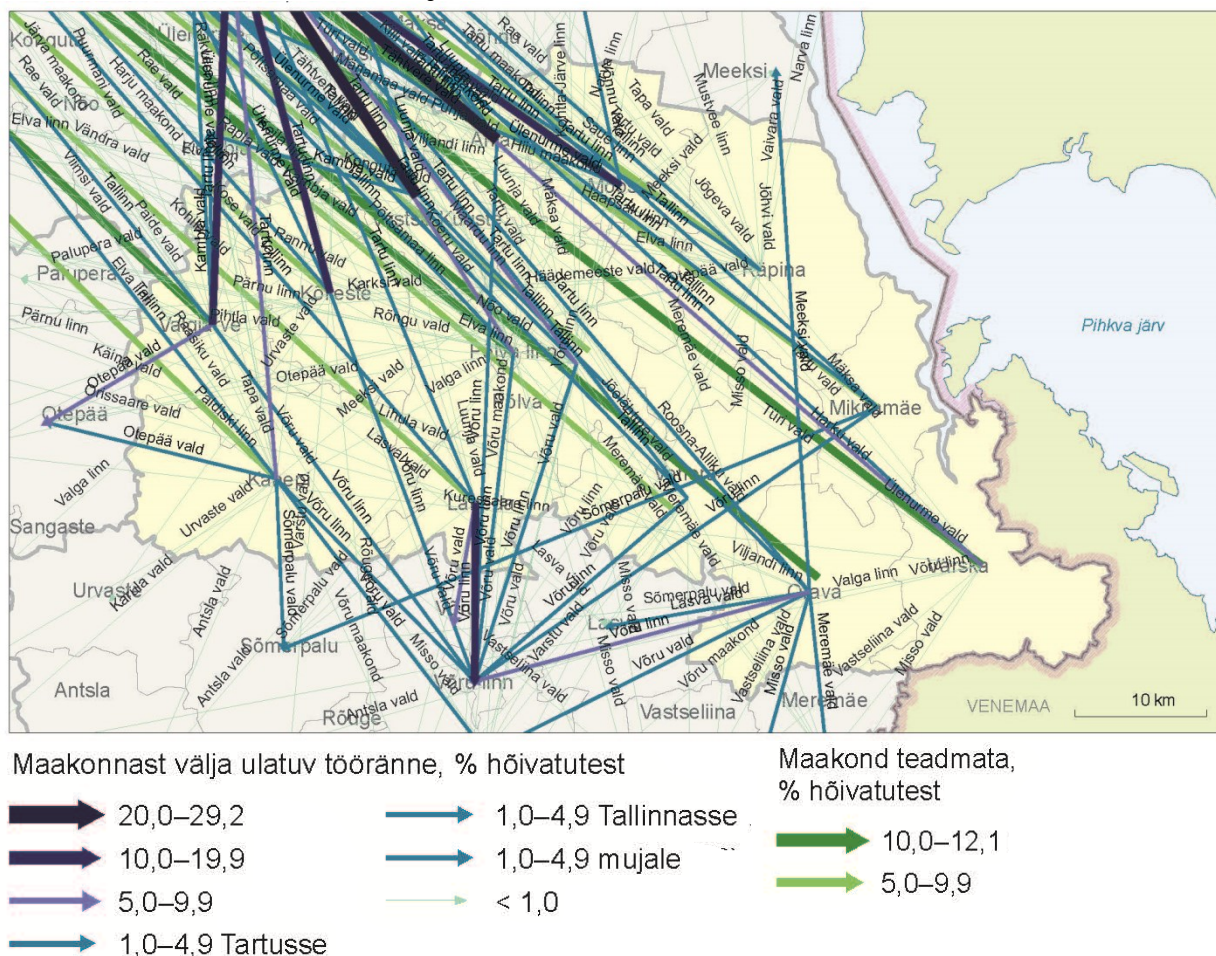
Kõigi viie ühineva omavalitsuse üksuse ühine väljakujunenud majandusruum ja omavahel seotud infrastruktuur, mida juba täna elanikud kasutavad olenemata elukohast, on ühinemise üheks eelduseks.

Enamikele ühinemispirkonna elanikele on Põlva lähim linn, kus on olemas haigla, politsei, pääste-, riigiteenused, raudtee- ja bussijaam, pangad, arvestatav kaubandus ja muud olulised teenused. Ühinenud omavalitsus võimaldab paremini mõjutada nende edasist arendamist ja kättesaadavust kogu Põlva maakonna elanikele.

Uus ühinenud omavalitsus moodustab ühtse ettevõtluspiirkonna. Ühelt poolt on Põlvas asuvad ettevõtted ja asutused olulised töandjad ümberkaudsete omavalitsuste elanikele (vt joonis 2),

samas moodustab tähelepanuväärne osa Põlva valla elanikest ümbritsevate valdade töötajaskonna (vt joonis 3).

Joonis 3. Põlva maakonnast välja ulatuv tööränne

Allikad: Statistikaamet, Maa-amet

Piirkonna oluline sõlmprobleem on inimestele töökohtade ja kvaliteetsete teenuste kättesaadavuse kindlustamine. Kuna maapiirkondade elanike igapäevaelu, eriti töö ja õppimine, on järjest rohkem seotud linnadega, siis on inimeste maale jäämise/tulemise eeltingimuseks head võimalused elanike liikumiseks keskuste ja kaugemate maapiirkondade vahel. Mobiilsuse suurenemine ja liikumisvõimaluste parandamine pakub ka äärealadele uuenenud arenguvõimalusi, võimaldades saada lihtsamini osa erinevates kohtades pakutavatest töökohtadest või teenustest vajaduseta mujale elama kolida. Tänaused ühendusvõimalused on hõreastustapiirkondades aga sageli puudulikud, mida peegeldavad ka suhteliselt suured aegruumilised vahemaad lähimate keskustega.

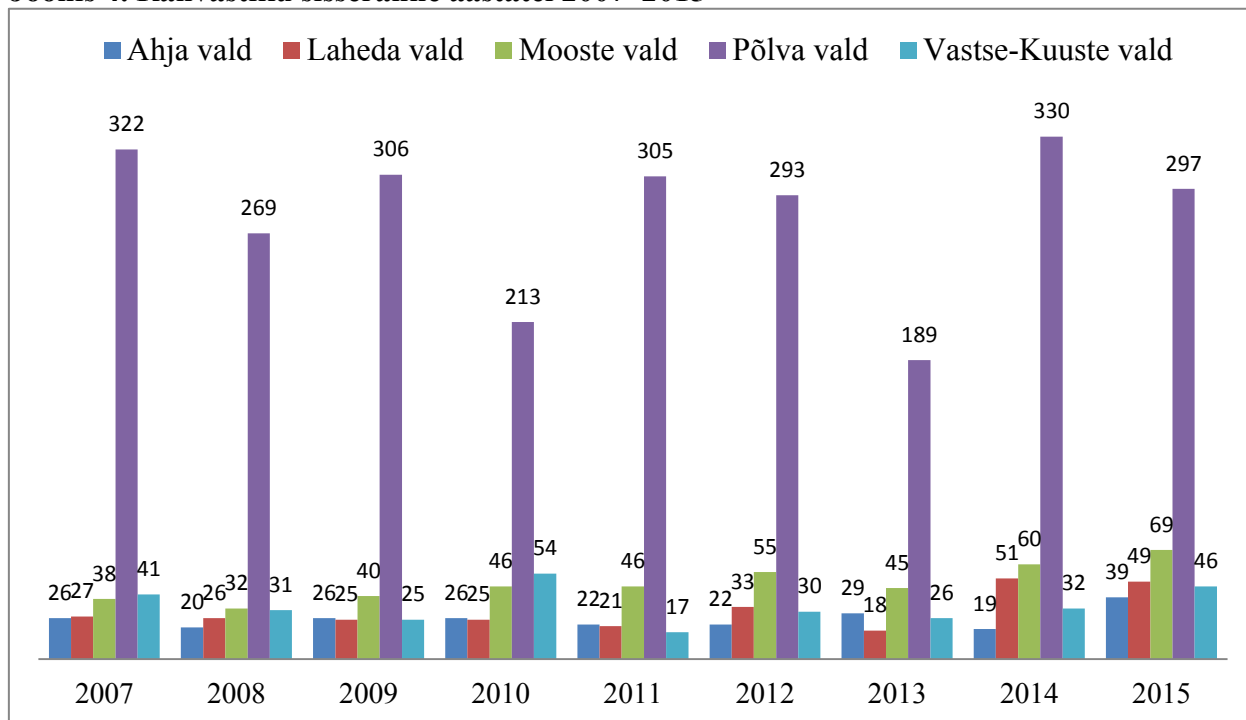
Täna ühistranspordisüsteem tugineb varasemalt väljakujunenud bussiliinidele ning ei arvesta sageli inimeste tegelikke liikumisvajadusi. Paremate ühendusvõimaluste tagamise kõrval muutub hõrenea asustuse tingimustes väga oluliseks teenuste senisest säästlikum ja innovatiivsem korraldus ning kohaliku avalike teenuste infrastruktuuri säästlikum arendamine.

Omavalitsused seavad eesmärgiks korraldada ühistranspordisüsteem ümber selliselt, et see vastaks elanike liikumis- ja tööhõive vajadustele, sh tagataks elanikele transpordiühendus keskusega ja teenuskeskustega.

Inimeste heaolu ja elukvaliteet maapiirkondades sõltub olulisel määral teenitavatest sissetulekutest. Kuigi keskmiste sissetulekute regionaalsed erinevused Eestis on viimastel

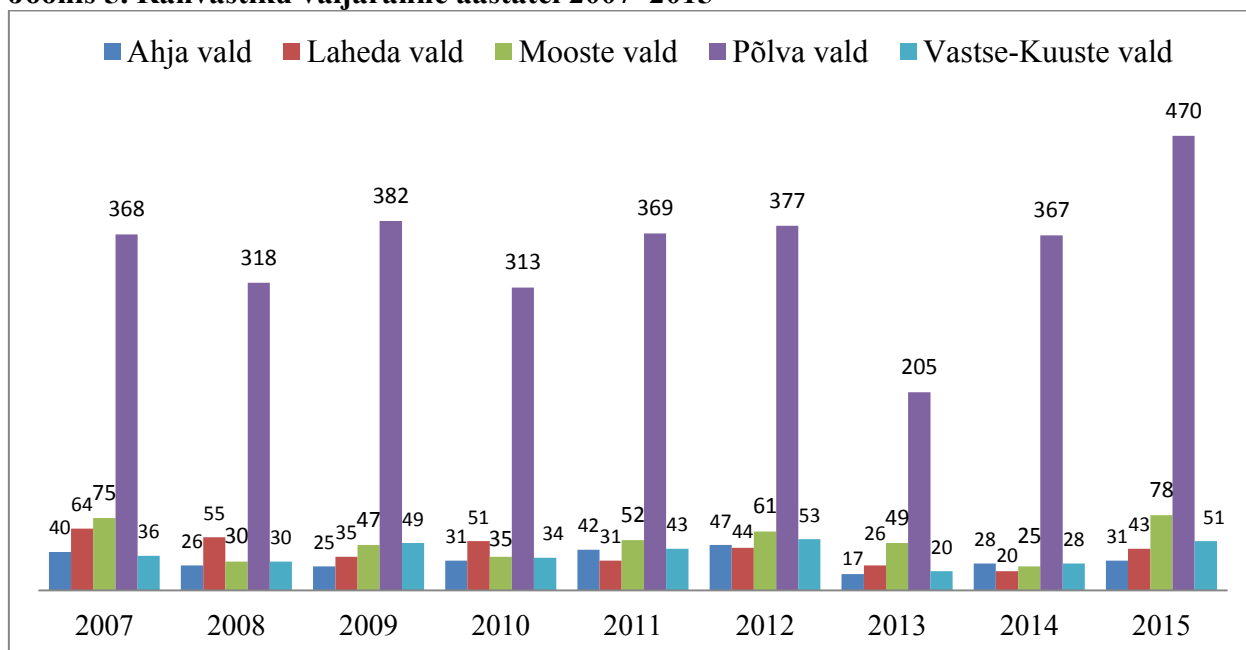
aastatel proportsionaalselt vähenenud⁴, on sissetulekute summaarsed erinevused endiselt suured (erinedes 2015. aastal maakonniti 383 euro ulatuses). Sissetulekute regionaalse ühtlustumise taga tuleb osaliselt näha siiski töölase pendelrände intensiivistumist suurematesse keskustesse. Ka rahvastiku üldised siserändesuunad on teenitavate sissetulekute piirkondlike erinevustega tugevasti seotud - Põlva maakonnas, kus keskmine palgatase on olnud madalam, on elanike siseränne negatiivne (vt joonised 4–5).

Joonis 4. Rahvastiku siseränne aastatel 2007–2015

Allikas: Statistikaamet

Joonis 5. Rahvastiku väljaränne aastatel 2007–2015

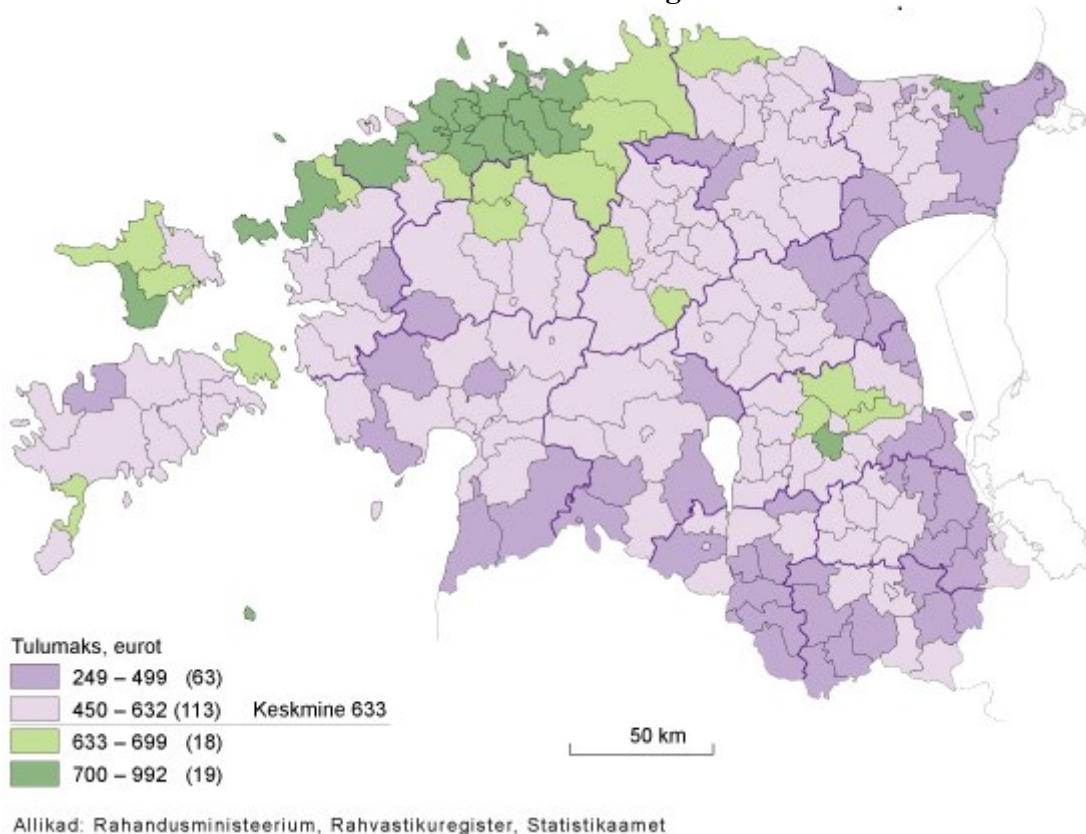

Allikas: Statistikaamet

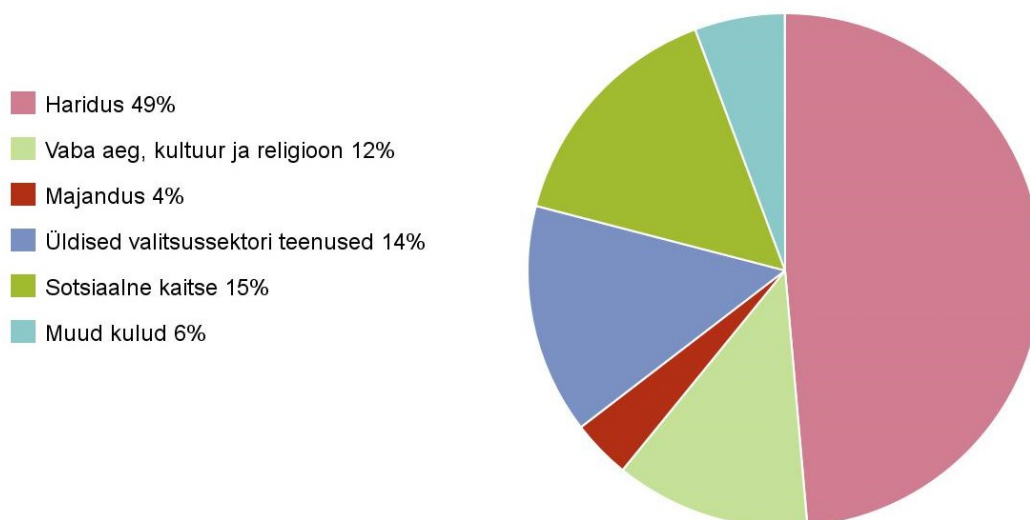
⁴ Statistikaameti andmetele on kõrgeima keskmise sissetulekutasemega maakonna (Harjumaa) palgatöötaja teenitud tulu on kahanenud aastatel 2005–2010 116%-lt riigi keskmise suhtes 112%-ni.

Üksikisiku tulumaksu laekumises kohalike omavalitsuse üksuste eelarvesse (vt joonis 6) on väga selgelt näha kõrgemate sissetulekute kontsentiline koondumine Põhja-Eestisse Tallinna ümbrusesse ning vähemal määral ka Lõuna-Eestis Tartu lähiümbrusesse. Seeläbi on ka kohaliku eelarve tulud (vt joonised 7–11), mida piirkonna arendamisse ja avalike teenuste osutamisse suunata, selgelt väiksemad Lõuna- ja Kagu-Eesti ning idapiiri äärsetes piirkondades.

Joonis 6. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine registreeritud elaniku kohta 2015. aastal

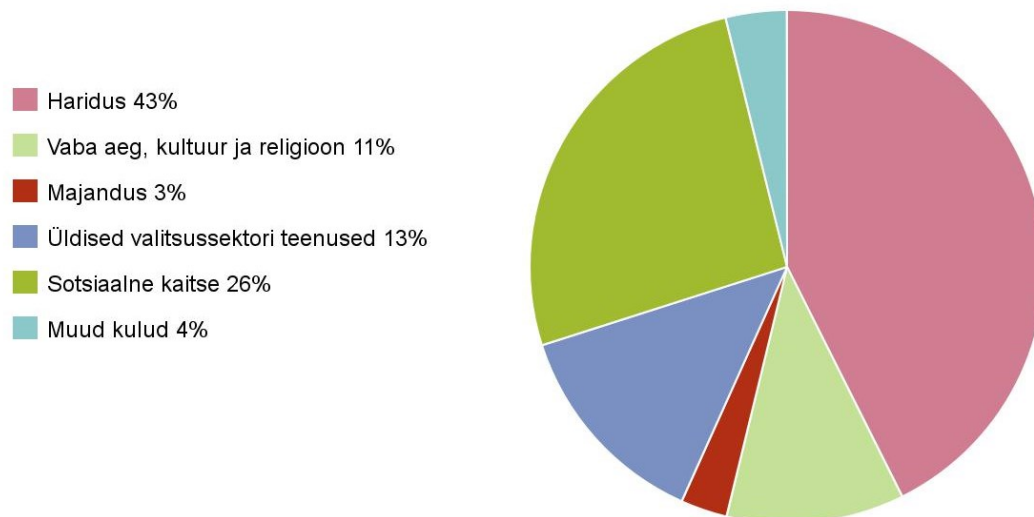

Joonis 7. Kululiigi osatähtsus Ahja valla eelarve kogukuludes, 2015

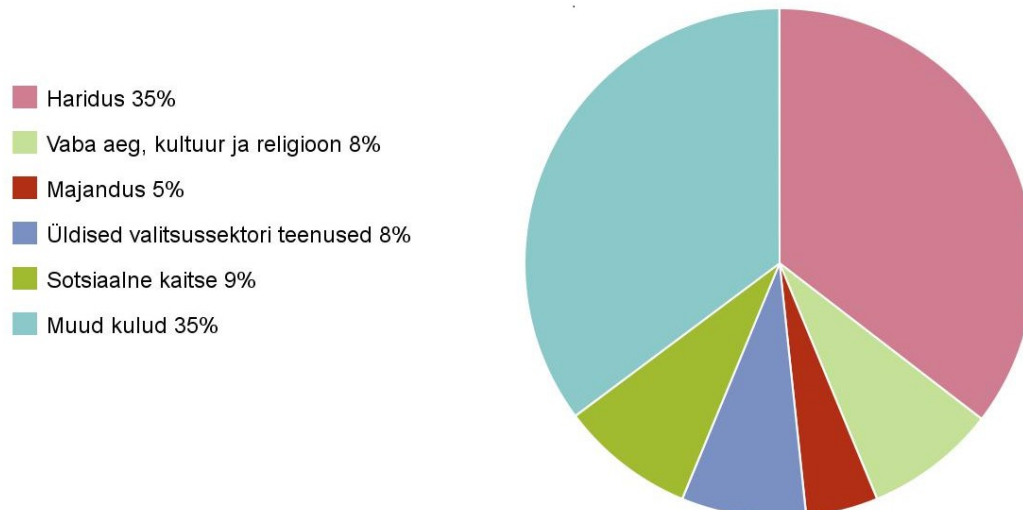
Allikas: Statistikaamet

Joonis 8. Kululiigi osatähtsus Laheda valla eelarve kogukuludes, 2015

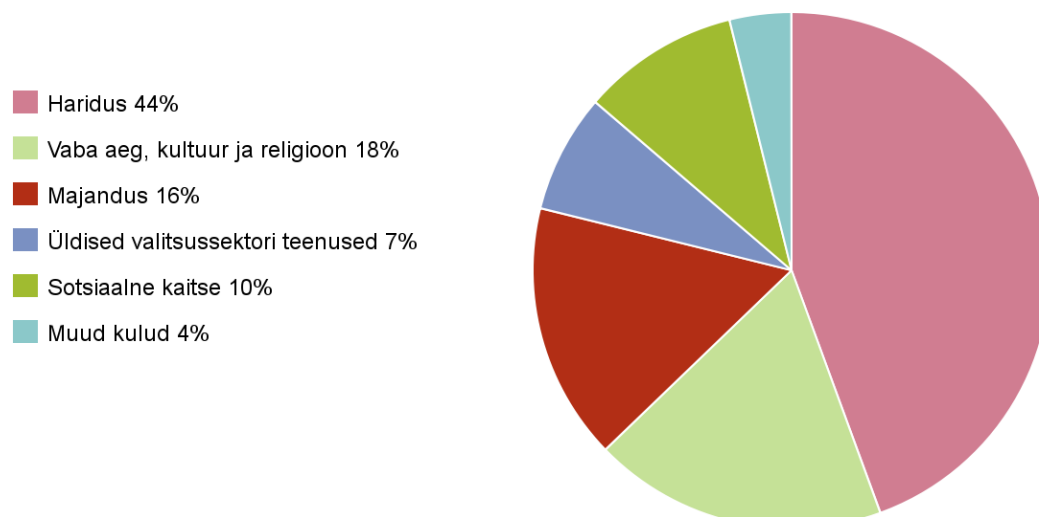
Allikas: Statistikaamet

Joonis 9. Kululiigi osatähtsus Mooste valla eelarve kogukuludes, 2015

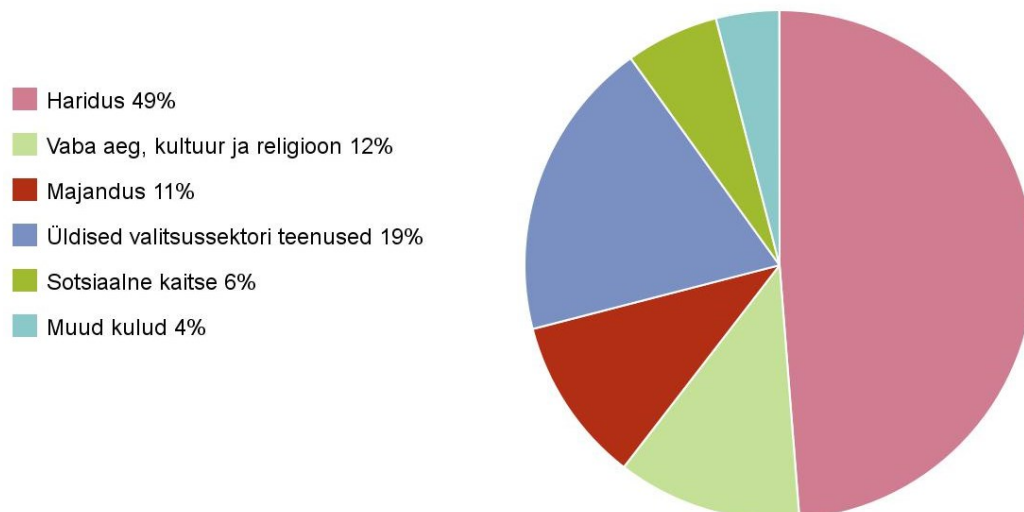
Allikas: Statistikaamet

Joonis 10. Kululiigi osatähtsus Põlva valla eelarve kogukuludes, 2015

Allikas: Statistikaamet

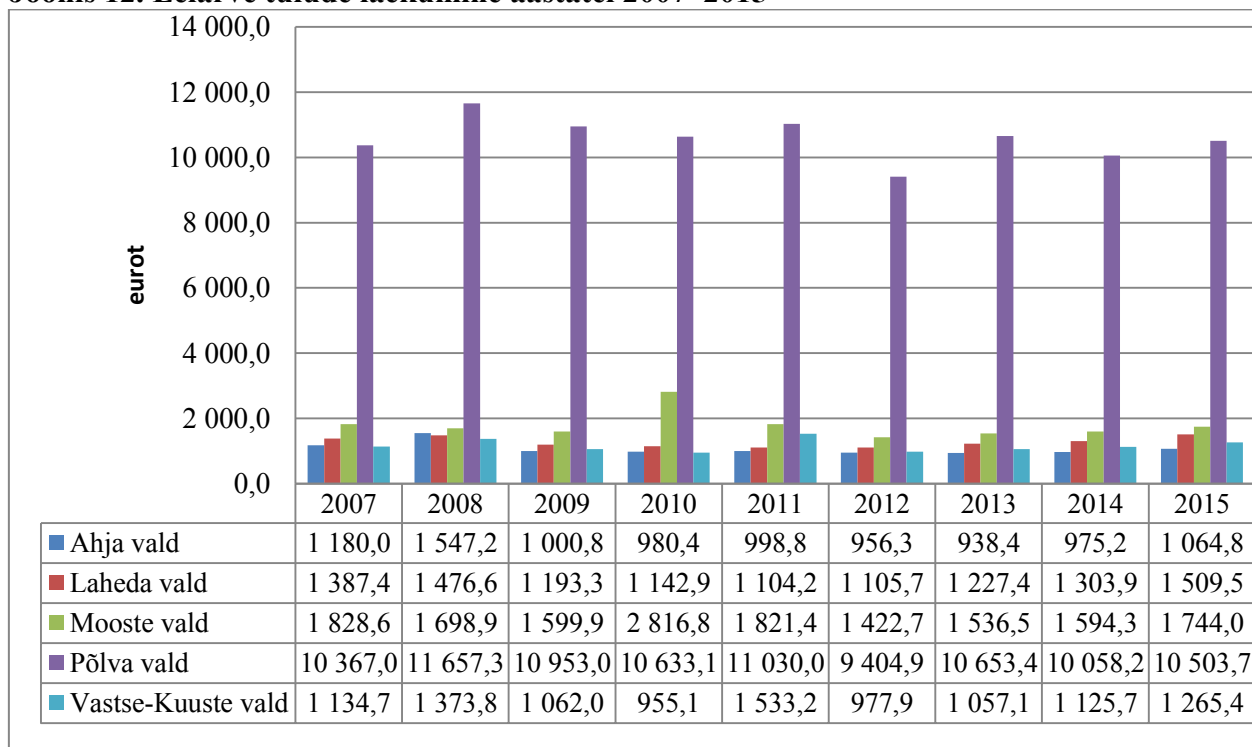
Joonis 11. Kululiigi osatähtsus Vastse-Kuuste valla eelarve kogukuludes, 2015

Allikas: Statistikaamet

Eelarve tulude laekumist aastas ühinevate omavalitsuse üksuste lõikes aastatel 2007–2015 iseloomustab joonis 12.

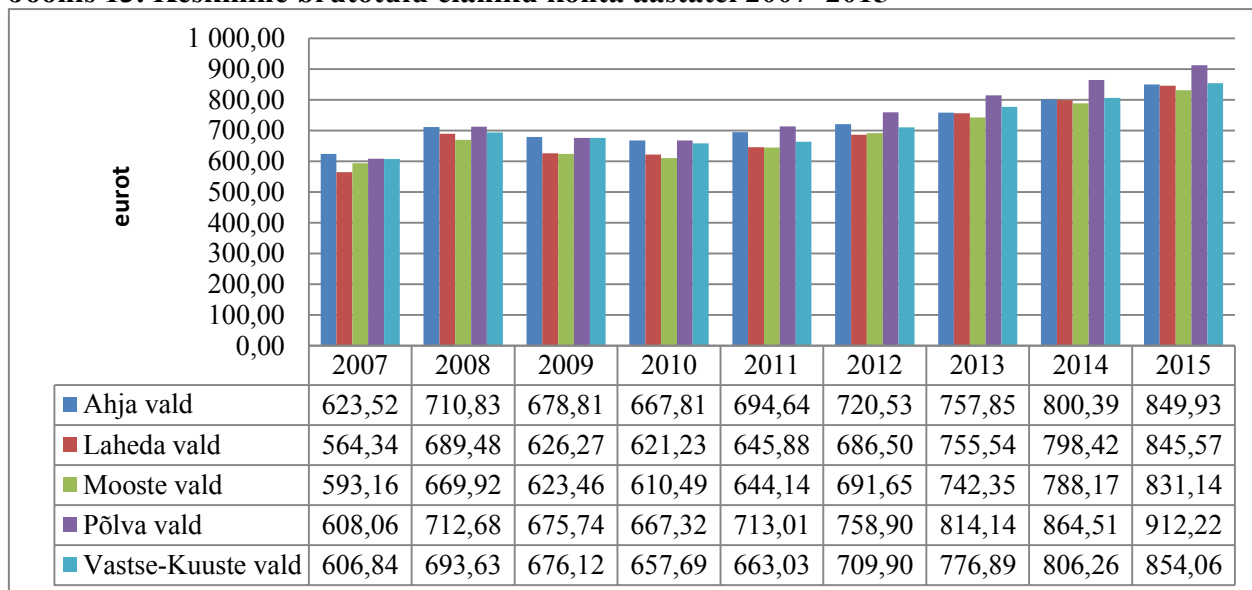
Joonis 12. Eelarve tulude laekumine aastatel 2007–2015

Alus: Rahandusministeerium

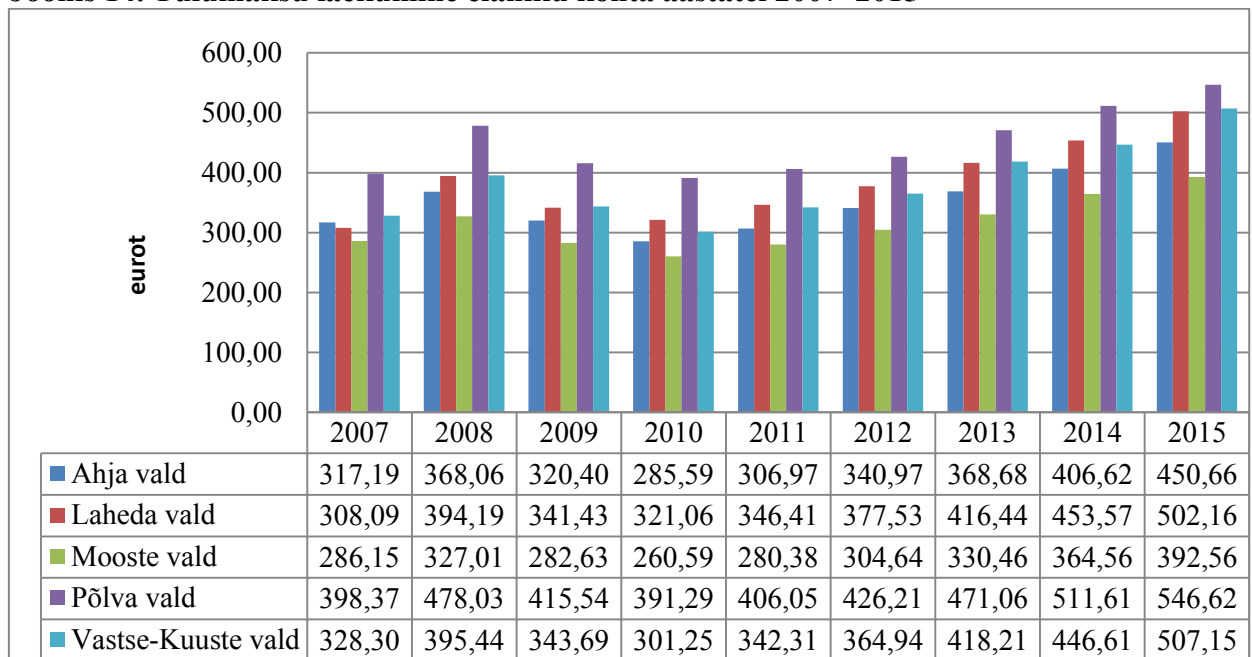
Ühinemispiirkonna palkade tasemes ja tulumaksu laekumises elaniku kohta on erinevused mõõdukad (vt joonis 13–14).

Joonis 13. Keskmise brutotulu elaniku kohta aastatel 2007–2015

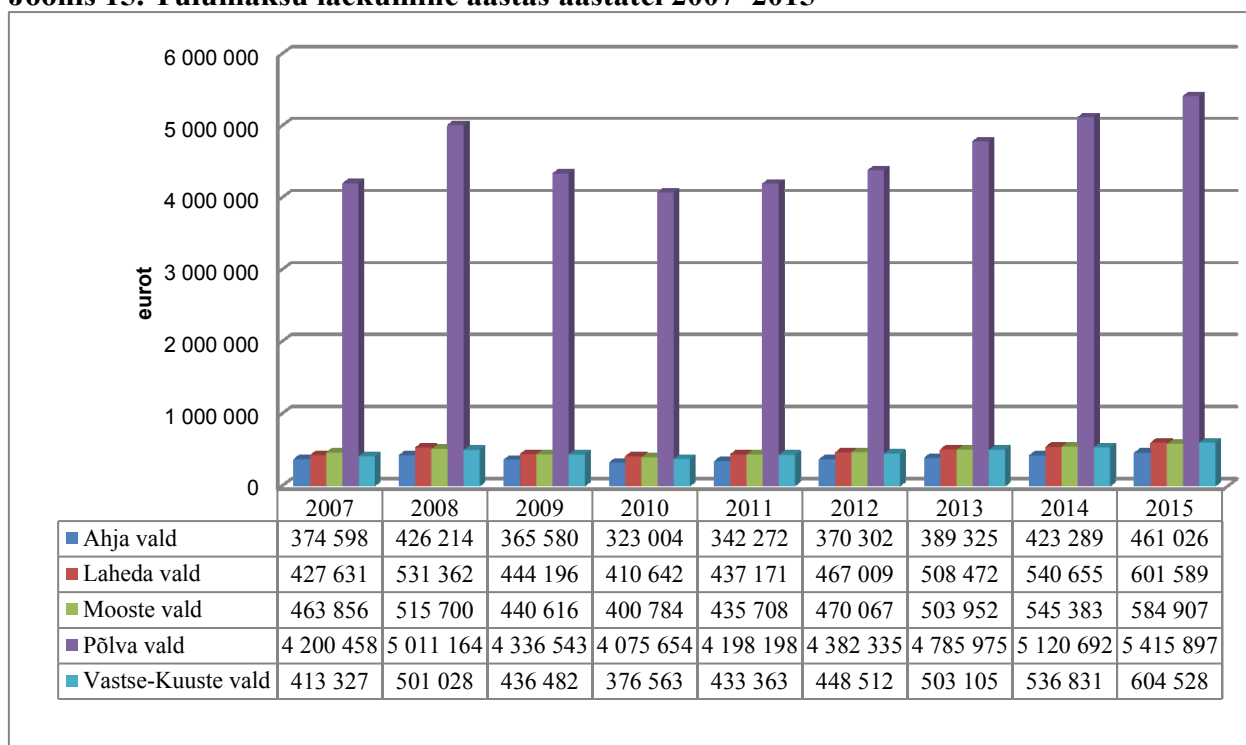
Allikas: Statistikaamet

Joonis 14. Tulumaksu laekumine elaniku kohta aastatel 2007–2015

Allikad: Rahandusministeerium, Rahvastikuregister

Tulumaksu laekumist aastas ühinevate omavalitsuse üksuste lõikes iseloomustab joonis 15.

Joonis 15. Tulumaksu laekumine aastast aastatel 2007–2015

Allikas: Rahandusministeerium

Tabel 3. Registreeritud töötud ja töötute osakaal elanike arvust aastatel 2007–2015

KOV/ Registreeritud töötud (arv, osakaal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	Arv	Arv	Arv	Arv	Arv	Arv	Arv	Arv	Arv	Osa- kaal %
Ahja vald	15	20	46	83	66	43	33	29	20	2,07
Laheda vald	14	14	46	66	48	40	51	43	39	3,2
Mooste vald	26	38	93	117	86	79	69	51	54	3,93
Põlva vald	170	214	519	605	414	355	316	278	252	2,68
Vastse-Kuuste vald	11	21	66	77	52	44	35	27	25	2,2
KOKKU	236	307	770	948	666	561	504	428	390	2,76

Allikas: Statistikaamet

Kompenseerimaks ühinevate omavalitsuse üksuste sissetulekute taseme mahajäämust võrreldes linnaliste piirkondadega, muutub Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla ühinemise teel moodustuva omavalitsuse üksuse eelistamisel elukohana määravaks elukeskkonna kvaliteet ning liikumisvõimalused.

Ühinemispirkonna arengu tähtis eeldus on samuti tugev kohalik kogukond ja elanike sotsiaalne kaasatus (kohaliku kogukonnaalgatuse, omakultuuri viljelemise, kogukonnateenuste osutamise jms kaudu). Kohaliku omaalgatuse toetamine on aidanud ääremaalistes piirkondades alal hoida kohaliku arengu jaoks väärtuslikku inimressurssi, kasvatades teotahetlisi ja kogukondlikult aktiivseid inimesi. See on aidanud säilitada ka väljarännanute sidet oma varasema kogukonna ja kodupaigaga ning vältida kohalikust elust võõrandumist. Omakultuurile tugineva kohaturunduse ja traditsiooniliste toodete valmistamine ja turustamine on aidanud muuhulgas elavdada kohalikku majandustegevust.

Põlva vallas on välja kujunenud aktiivne külaliikumine, seda tänu võimekatele ja teotahtelistele külakogukondadele. Ühinevad vallad seavad eesmärgiks jätkata külaliikumise toetamist, et luua tugevat ja turvalist kogukonda ning hoida omavalitsuse toel aktiivses kasutuses avalikku taristut (nt külaseltsid, külakeskused).

Ühinemise tulemusena kasvab omavalitsuse finantsjuhtimise kvaliteet ja investeerimisvõimekus. Moodustuv uus omavalitsusüksus on heal tasemel põhitegevuse tulemiga ning on võimeline ühinevate omavalitsuste praeguse keskmise laenukoormuse (so 15,3%) puhul investeerima 2–3 miljonit eurot aastas. Maksimaalse laenukoormuse (so 60%) juures on hinnanguline investeerimisvõimekus 16–17 miljonit eurot aastas.

See näitab piirkonna suuremat ettevõtlusvõimekust ja ühinemise otstarbekust ainuüksi ettevõtluskeskkonna arendamise perspektiivis. Ligi viieteistkümne tuhande elanikuga omavalitsus on ettevõtjatele ja investoritele atraktiivsem partner. Tööturu paranemine ja mitmekesistumine annab elanikele võimaluse töötada lähipiirkonnas. See pidurdab väljarännet ja ääremaastumist. Suurem omavalitsus suudab paremini reageerida negatiivsete olukordade tekkel, olgu nendeks ettevõtjate otsused töökohtade liigutamisel või muud kriisisituatsioonid.

Põlva maakonna arengukava käsitleb kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise otstarbekust (viidatud on, et see on kasulik ja samas ehk isegi möödapääsmatu), mille tulemusel saavad tõmbekeskused olema Rāpinas ja Põlvas⁵. Maakonna arengukava näeb ette kahe – Põlva ja Rāpina – keskuselist haldusmudelit, mille toimealade raames peaksid tekkima terviklikud omavalitsused.

Põlva maakonna arengukava toob välja, et regionaalsed uuringud viitavad omavalitsuste ebaühtlasele arengule – märgatav on trend, mille kohaselt suuremate ja keskusfunktsioone kandvate Põlva ja Rāpina haldusvõimekuse indikaatorid on Eesti keskmisest kõrgemad, kuid enamik maaomavalitsustest jäävad keskmisest nõrgematele positsioonidele. Napp tulubaas ei võimalda omavalitsustel suunata tähelepanu pikaajaliste arengueelduste väljaarendamisele ning teha suuremaid investeringuid tulevikku. Samuti juhib arengukava tähelepanu sellele, et Eesti regionaalpoliitika ei ole seni piisavalt arvestanud piirkondlike erivajadustega. Riiklikud meetmed on ebapiisavad tasakaalustamaks ääremaade sotsiaalmajanduslikku mahajäämust.

Põlva maakonna arengukava kohaselt on probleemiks sündimuse madalseisu tõttu pidev ja järjekindel laste arvu vähenemine maakonnas, millest tulenev õpilaste, eriti gümnaasiumiõpilaste vähesus tingib koolivõrgu optimeerimise vajaduse ning lähitulevikus gümnaasiumihariduse jätkamise kahes keskuselises, Põlvas ja Rāpinas. Kaugele tulevikku ei jää ka põhikoolide võrgu optimeerimise vajadus.⁶ See omakorda tähendab, et haridusränne ja sellealane koostöö ühinevate kohalike omavalitsuse üksuste vahel kasvab veelgi.

Mooste valla arengukavas⁷ peetakse erinevate valdkondade arendamisel oluliseks koostööd naaberomavalitsustega, seda just arvestades valla väiksust ja asjaolu, et lähitulevikus pole ette näha valla eelarve hüppelist kasvu. Koostööst saadav kogemus on hea eeldus võimalikult probleemivabaks omavalitsuste ühinemiseks.

⁵ Põlva maakonna arengukava 2015–2020. (2015). [www] <http://polva.maavalitsus.ee/documents/180559/1052279/P%C3%B5lvamaa+arengukava+2015-2020.pdf/7d727a42-54ef-4bf3-ba51-d2c0be98566e> (10.10.2016).

⁶ Põlva maakonna arengukava 2015–2020. (2015). [www] <http://polva.maavalitsus.ee/documents/180559/1052279/P%C3%B5lvamaa+arengukava+2015-2020.pdf/7d727a42-54ef-4bf3-ba51-d2c0be98566e> (10.10.2016).

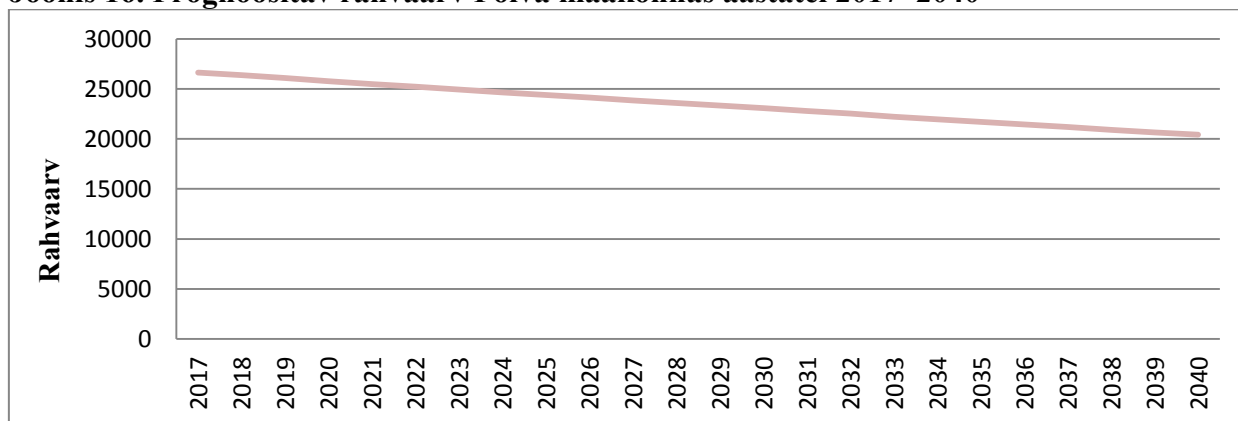
⁷ Mooste valla arengukava 2016–2023. (2016). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/427092016008> (12.10.2016).

Vastse-Kuuste valla arengukavas⁸ tuuakse välja, et haldusreformi seaduse järgi ei vasta Vastse-Kuuste vald seaduses sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile. Arengukava visioonis tuuakse välja, et aastaks 2024 on Vastse-Kuuste vald defineerinud oma rolli uue, ühinenud omavalitsuse piirkondlikus majandusarengus ning kasutab vallas olevaid ressursse oskuslikult ja jätkusuutlikult, et tagada vallaelanikele töövõimalused ja meeldiv elukeskkond. Arengukava kohaselt on Vastse-Kuuste valla üheks põhiküsimuseks, kuidas saada üle oma väiksusest ja sellest tingitud kitsaskohtadest, mis takistavad kvaliteetset majanduslikku arengut ja aitaks rakendada piirkondlikus arendustegevuses rakendamata potentsiaali. Kui sisemiselt ei olda nii tugevad, et spetsialiseeruda mõnele konkreetsele tegevusele, mis kujuneks järgnevate aastate arengumootoriks, siis on oluline mõelda laiemalt ja soodustada halduspiiride- ja valdkondadeülest koostööd.

Ühinemispirkonnas on omavalitsusi, kes on arengukavade koostamisel arvestanud tulevikus eesootava haldusreformiga. Ühinemispirkonna omavalitsuste arengukavades seatud eesmärgid on reaalsem saavutada ühinenud omavalitsusena.

Statistikaameti koostatud Põlva maakonna rahvastiku prognoosi kohaselt kahaneb maakonnas elanike arv 2040. aastaks ligikaudu 6000 inimese võrra (vt joonis 16). Prognoos on koostatud 01.01.2012 rahvaarvu alusel.

Joonis 16. Prognoositav rahvaarv Põlva maakonnas aastatel 2017–2040

Allikas: Statistikaamet

Ühinemispirkonna omavalitsustel on mitmed ühised väljakutsed – rahvastiku vähenemine ja vananemine ning sellest tulenevalt suurenev surve omavalitsuste eelarvetele, samuti mitmekesiste ja kvaliteetsete kohalike avalike teenuste pakkumise erinev võimekus ja ettevõtlus- ja turismpotentsiaali vähene rakendamine – kõiki neid püütakse omavalitsuste ühinemisega leevendada või lahendada.

Laheda valla olulisemad objektid on Ridali lennuväli, looduskaunid järved, valda läbiv Postitee ning mõisad ja mõisapargid. Tilsa külas paiknev staadionikompleks loob võimalused ka sporditurismiks, mis omakorda soodustaks majutus- ja teiste teenindusettevõtete tegevust⁹.

Põlva valla suurimaks vaatamisväärsuseks on Eestis ainulaadne Taevaskoja looduskaitseala¹⁰. Intsikurmu lauluväljak, paljude võimalustega siselasketiir, Mammaste Tervisespordikeskus ning teised kultuuri- ja spordiobjektid võimaldavad koos arendada kultuuri- ja sporditurismi, mis tooks huvilisi tervesse piirkonda.

⁸ Vastse-Kuuste valla arengukava 2015–2024. (2016). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/405102016020> (12.10.2016).

⁹ Laheda valla arengukava 2014–2025. (2013). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/427102015037> (12.10.2016).

¹⁰ Põlva valla arengukava aastateks 2015–2029. (2015). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/422102015006> (12.10.2016).

Mooste valla eripärana võib nimetada valla keskuses asuvat pargi ja järvega Mooste mõisaansamblit, mis on silmapaistev näide 20. sajandi alguse mõisaarhitektuurist ja ainuke Eestis säilinud heimatstiilis peahoonega mõisakompleks. Eriti väärtuslik on terviklikult säilinud hoonete kompleks ja suurejooneliselt kujundatud vabakujulise planeeringuga, umbes 60 erineva puu- ja põdsaliigiga ning peaaegu kahe sajandi vanuste põlispuudega inglise stiilis 28,6 ha suurune park. Mõisakompleks toimib külastuskeskusena Sihtasutuse Mooste Mõis juhtimisel.

Ahja kui atraktiivse turismikeskkonna kujundamiseks loob eelduse kultuuripärand, eelkõige ajalooline Ahja mõisakompleks ning Fr. Tuglase kirjanduslik pärand. Ahja alevikus paikneb looduskaitse all olev korrapärase stiilis 6,2 ha suurune park kolme paisjärve ja 1740. aastal valminud barokse mõisahoonega. Ahja pargi iidsete pärnade allée on üks maakonna vaatamisväärsusi¹¹. Suurimaks vaatamisväärsuseks on Akstes asuv Euroopa suurim sipelgakoloonia, kus üle 1000 laanekuklase pesa. Pesade kaitseks loodi 1977. aastal 193 hektari suurune sipelgakaitseala.

Vastse-Kuuste arengukavas nähakse olulisena looduskauneid järvi ja metsi, samuti Kiidjärve Looduskeskuse arendamist keskseks infokeskuseks piirkonna õpilaste loodusõppes, kuid ka turismiinfo levitamises. Kiidjärvel asub Eesti suurim vesiveski, kus on kaks paari veskikive ja neljakorruseline veskihoone.

Arvestades rahvastiku jätkuvat vananemist ning vanemaealiste põlvkondade osatähtsuse kasvu rahvastikus (vt tabel 4, joonis 17), võib sellisel rändesuunal olla tulevikus üha suurem mõju piirkondlikule arengule. Negatiivsete ilmingute kõrval võib rahvastiku vananemine tähendada piirkondadele ka uusi arengueelduseid, näiteks sotsiaalse ettevõtluse arengu näol, milles demograafilise trende arvestades nähakse täna üsnagi perspektiivset tulevikusektorit kogu vananevas Euroopas.

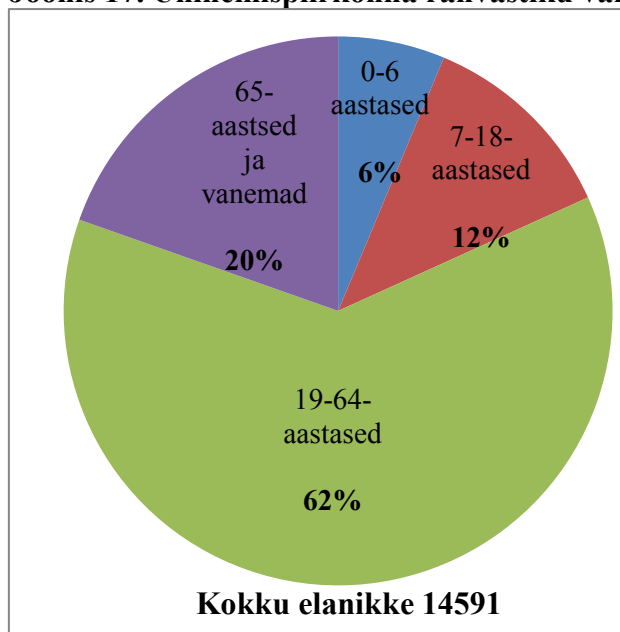
Tabel 4. Rahvastiku jaotus vanusegrupiti ja osakaal seisuga 01.01.2016

KOV/ vanuserühm	Vanuserühm 0–6		Vanuserühm 7–18		Vanuserühm 19–64		Vanuserühm 65+		Kokku	
	Arv	(osakaal %)	Arv	(osakaal %)	Arv	(osakaal %)	Arv	(osakaal %)	Arv	%
Ahja vald	51	5,04	109	10,78	620	61,33	231	22,85	1011	100
Laheda vald	71	5,91	134	11,15	769	63,98	228	18,96	1202	100
Mooste vald	111	7,51	187	12,65	868	58,73	312	21,11	1478	100
Põlva vald	630	6,49	1193	12,29	6031	62,14	1852	19,08	9706	100
Vastse- Kuuste vald	56	4,69	116	9,72	784	65,66	238	19,93	1194	100
Ühinenud omavalitsus	919	6,29	1739	11,92	9072	62,18	2861	19,61	14591	100

Allikas: Rahvastikuregister

¹¹ Ahja valla arengukava 2014-2020 (2014). [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/424102014033> (12.10.2016).

Joonis 17. Ühinemispiirkonna rahvastiku vanuseline jaotus seisuga 01.01.2016

Allikas: Rahvastikuregister

Ühinemine iseenesest demograafilist situatsiooni ei muuda. Muutusi saab esile kutsuda edasiste poliitiliste valikutega – erinevad toetused, elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamine, sellega kaasnev uute töökohtade teke ja palgataseme paranemine.

Sotsiaalse ettevõtluse arenguks loob hea pinnase Vastse-Kuuste vallas tegutsev SA Maarja Küla, mis panustab intellektipuudega inimestele eluks ja toimetulekuks vajalike oskuste õpetamisse ja pakub neile elukohta ja töökohti. SA Maarja Küla missioon on kantud ideest, et intellektipuudega inimestel on õigus elada inimväärset ja mõtestatud elu. Põhitegevuseks on intellektipuudega inimestele iseseisva elu ja töövõimaluste loomine ning nende aktiivne osalemine ühiskonna töö- ja eluprotsessides. Oma unikaalsuse ja teadmiste tõttu võiks Maarja Külast kujuneda üle-eestiline kompetentsikeskus. Juba praegu käib koostöö mitmete asutustega nii Eestist kui naaberriikidest. Teiseks on vabasektoril oluline roll kohaliku kogukonna arendamisel ja kultuuri säilitamisel.

Oluline objekt piirkonnas on Laheda valla poolt 2015. aastal asutatud Tilsi Perekodu SA. Sihtasutus osutab teenust vanemliku hooleta lastele, kes vajavad riiklikku ülalpidamist ning raske ja sügava puudega lastele lapsehoiuteenust. Teenust osutatakse kahes peremajas, kuni 32 lapsele. Teenuse eesmärgiks on tagada lastele turvaline ja arendav kasvukeskkond võimalikult peresarnastes tingimustes. Teenust rahastab asenduskoduteenusel viibiva lapse elukohajärgne maavalitsus lepingu alusel Sotsiaalministeeriumi poolt kehtestatud pearaha ulatuses.

Senine ühinevate omavalitsuse üksuste koostöö (nii omavahel kui erasektori ja mittetulundussektoriga) on piirkondlikus arendustegevuses ja avalike teenuste osutamisel olnud ebapiisav. Avaliku ja erasektori koostöö aktiivsem kasutuselevõtt tähtsustub edaspidi veelgi, mil siinse majanduskasvu tagajärjel langeb Eesti välja EL ühtekuuluvuspoliitika konvergentsipiirkonna abisaajate regioonide hulgast ning tekib vajadus piirkondlike investeeringu- ja arendusvajaduste katmiseks suurel määral uutest finantsallikatest EL struktuurfondide kõrval.

Analüüsinud läbirääkimiste käigus valdade hetkeolukorda, arengutrende, ühinemise võimalikke positiivseid ning negatiivseid mõjusid, jõuti järgmistele järeldustele:

- Ühinemine võimaldab tagada kogu piirkonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu ning ühtse juhtimise, mis on eelduseks kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikule tegevusele ning

majandusliku potentsiaali kasvule, sealhulgas võimekusele osaleda pikaajalises planeerimises ja ühisprojektides.

- Tagatakse suurem haldussuutlikkus, kvaliteetsemate avalike teenuste osutamine, kasutades selleks paremini olemasolevaid ressursse – inimesed, hooned, vara. Suurem eelarve võimaldab maandada paremini finantsriske, määratleda pikemaajalisi investeerimisprioriteete ning koondada ressursse prioriteetsete tegevuste kiiremaks ja kvaliteetsemaks läbiviimiseks.
- Ühise territoriaalse planeerimisega tagatakse ratsionaalsem investeeringute kavandamine ja elluviimine, sihipärasem ja otstarbekam ressursikasutus.
- Suuremas omavalitsuses on võimalik osutada ka selliseid teenuseid, mille sihtrühm eraldiseisvate valdadena on liiga väike.
- Suuremal territooriumil on võimalik viia ellu detsentraliseeritud juhtimist, st kohaliku kogukonna ja külaliikumise kaasamist juhtimisse ning koostöös kogukonnateenuste arendamist. Ühinemise tulemusel väheneb piirkonnasisene rivaliteet, ühiselt on võimalik optimaalselt planeerida piirkonna sotsiaalmajanduslikku arengut (lasteaiad, koolid, huviharidus, sotsiaalasutused, vaba aja ja sportimisvõimalused) tagades nende teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi kõigis piirkondades. Ühinemine võimaldab kaotada omavalitsuste omavahelised mahukad arveldused.
- Ühinemise järgselt on võimalik ühiselt investeerida olulistesse vaba aja objektidesse ning elanike elukvaliteeti tagavatesse tegevustesse. Seatakse eesmärgiks jätkata külaliikumise toetamist. Omavalitsuse toel hoitakse aktiivses kasutuses avalikku taristut.
- Anda tuge kultuuri arendamisse, piirkondliku eripära paremale kasutamisele kohaliku elu edendamiseks. Panustatakse sellesse, et kohalikud kogukonnad oleksid toimivad ja tugeva kohaidentiteediga tehes omavahel tihedat koostööd.
- Tasakaalustatud ja kodanikulähedaste otsustusprotsesside tagamiseks nähakse ette tänastel piirkondade keskustel põhinev teenuskeskuste süsteem. Teenuskeskustes osutatakse neid teenuseid, mida on otstarbekas osutada elanikele ruumiliselt lähedal. Teenuskeskuses osutatavate teenuste hulk sõltub teenuspiirkonna suurusest ja olemusest.
- Transpordikorralduse eesmärgiks võetakse elanike tegelikul liikumis- ja tööhõive vajadustel põhineva süsteemi säilitamine ja täiustamine.
- Kommunikatsiooni oluliseks osaks peetakse ka edaspidi infolehe Põlva Teataja kui valla ametliku uudistekandja ilmumine ja tasuta kojukanne iga vallaelaniku postkasti. Ametlikku infot edastatakse läbi infolehe ning ametiasutuse veebilehe.
- Volikogu ja valitsus keskenduvad enam strateegiliste ja pikaajaliste arengute tagamisele, samas kui igapäevaülesannete lahendamine ja eeskätt teenuste osutamine delegeeritakse kas asutustele või järjest enam ka kodanikeühendustele.
- Ühinemine annab valla ametiasutuse teenistujatele parema võimaluse spetsialiseerumiseks ning seeläbi suureneb ametnike asjatundlikkus.
- Suurem võimekus täita mastaapseid ja sisult piirkondlikke haldusülesandeid – ettevõtluse arendamine, teede rekonstrueerimine, keskkonnahoid, ühistransport jms.
- Ühinemine võimaldab paremini koordineerida ja mitmekesistada kultuuri- ja sporditegevusi, toetada prioriteetseid sündmusi erinevates piirkondades. Jätkatakse traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste korraldamist ja toetamist ning kultuuri- ja spordiühingute tegevuse toetamist.
- Ühinemine võimaldab tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust ning ühtlustada piirkonna arengut.
- Ühinemine võimaldab saavutada kommunaalmajanduse valdkonnas mastaabiefekti ning arendada valdkonna taristut.
- Ühinemislepingu eesmärgiks on võrdsete võimaluste loomine ühinenud omavalitsuses, milleks on vajadusel isikute toimetuleku toetamine läbi hoolekandelse abi osutamise. Võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt on vajalik peale ühinemist tagada elanikele vaatamata elukohast võrdne teenuste ja toetuste kättesaadavus ja kvaliteet.

Arvestades senist koostööd, ajaloolist, kultuurilist ja geograafilist seotust, seadsid ühinevad omavalitsused ühiseks eesmärgiks ühinevate kohaliku omavalitsuse üksuste kui kogukondade jätkusuutliku arengu ja strateegilise juhtimisvõimekuse suurendamise läbi nende tugevuste ning arengupotentsiaali maksimaalse kasutamise, andmaks olulise tõuke moodustuva kohaliku omavalitsuse üksuse terviklikkuse suurendamisse ja tasakaalustatud arengusse. Ühinemine võimaldab vähendada (pehmedada) negatiivseid tendentse senistes arengutes, parandada omavalitsuse elanike elukvaliteeti, arendada igapäevaelu ja taristut. Samuti eeldatakse Põlva linna kui regionaalse tõmbekeskuse võimaluste ärakasutamist piirkonna elanike elukvaliteedi ja tööhõive parandamises.

Ühinemine on eluliselt tähtis nii elanike elukvaliteedi parendamiseks kui tänaste kogukondade integreerituse ja identiteedi säilitamiseks. Samas võimaldab avaliku sektori sünergia paremini käivitada Põlvamaa majandus- ja tööhõivepotentsiaali. Panustatakse tegevustele, mis looks ühinemispiirkonnas soodsama pinnase mitmekesise väike- ja mikroettevõtluse arenguks.

Ühinemisega soovitakse saavutada moodustuva kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaalne, majanduslik, kultuuriline, administratiivne ja territoriaalne terviklikkus, suurendada haldussuutlikkust, säilitada ühinevate omavalitsuse üksuste omapära ja arendada väljakujunenud koostööd. Ühinemise käigus soovitakse moodustada jätkusuutlik tugev vald, mida iseloomustab toimiv mitmekesine haldus- ja teenuskeskuste võrgustik, turvaline elukeskkond, kus on olemas konkurentsivõimelised vaba-aja veetmise võimalused, head transpordiühendused, mis vastavad inimeste liikumis- ja tööhõive vajadustele ning kõrge arengupotentsiaal ühtse piirkonnana.

Ühinemise tulemusena kujuneks Põlva maakonnas 705,9 km² suurune omavalitsus, kus elab ligikaudu 14 600 inimest. Pikim vahemaa põhjast lõunasse on ca 40,5 km ning idast läände ca 30,5 km. Distantis Põlva valla keskusest Tilsa külla on ca 13 kilomeetrit, Mooste alevikku on ca 15 kilomeetrit, Vastse-Kuuste alevikku on ca 16 kilomeetrit ja Ahja alevikku on ca 20 kilomeetrit¹².

Halduskorralduse muutumine aitab kaasa Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla tasakaalustatud ja terviklikule arengule ning tugevdab ühinevate omavalitsuse edaspidiseid positsioone võimalike riigi poolt läbi viidavate halduskorralduslike ümberkorralduste korral.

¹² Koostatud kaardirakenduse Google Maps andmetel.

4. JUHTIMISSTRUKTUUR ÜHINENUD KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜKSUSES

Ühinemisläbirääkimistel pöörati suurt tähelepanu omavalitsuse juhtimisstruktuuri põhimõtete määratlemisele, mis võimaldaks tõhusa juhtimise kaudu reformi eesmärkide täitmise. Uus struktuur peab tagama omavalitsuse juhtimise strateegilise võimekuse kujundada ja teostada pikaajalisi arendusprogramme ning kitsalt spetsialiseeritud ja asjatundlike ametnike rakendamise, et tagada professionaalne poliitika nõustamine ja haldamine, samuti suurendama pakutavate teenuste mitmekesisust ja kvaliteeti. Põlva vallas kujunenud juhtimisstruktuur ja praktikad on need ühinenud omavalitsuse eelised juba osaliselt välja arendanud. Struktuuri aruteludel keskenduti selle teisele aspektile – kuidas maandada Põlvat ümbritsevate omavalitsuste piirkondades võimu kaugenemisest ja vahemaade suurenemisest, samuti omavalitsuse eri piirkondade mitmekesisusest ja huvide erisustest tulenevaid ohte, kuidas tagada nende piirkondade vajaduste tõhus esindatus volikogus ja valitsemises ning igapäevaselt vajalike teenuste kättesaadavus ja piisav kvaliteet.

Ühinenud omavalitsuse tõhusaks korralduseks kujundatakse selle paindliku organisatsiooni kontseptsioon. Uues organisatsiooni struktuuris ühildatakse valitsemise ja haldamise tsentraliseerimise eelised ning samas rõhutatakse detsentraliseerimise võimalusi teenuskeskuste kui omavalitsuse kohalike territoriaalsete üksuste loomise kaudu.

4.1. Vallavolikogu

Uue omavalitsusüksuse volikogu valitakse ühes valimisringkonnas. Volikogus on 27 kohta. Volikogu esimehe ametikoht on palgaline.

4.2. Vallavalitsus kui täitevorgan

Vallavalitsusse kui kollegiaalsesse täitevorganisse kuuluvad vallavanem, abivallavanemad ning muud volikogu poolt kinnitatud isikud. Valitsuse keskne ülesanne on valla arengustrateegia kujundamine ja volikogu arutusele tulevate küsimuste ettevalmistamine. Samuti peab valitsus tõhusalt suhtlema nii teiste omavalitsuste kui riigiasutuste juhtkondadega ja poliitikutega ning ametkondadega valla arengustrateegiate edendamiseks.

4.3. Vallavalitsus kui ametiasutus

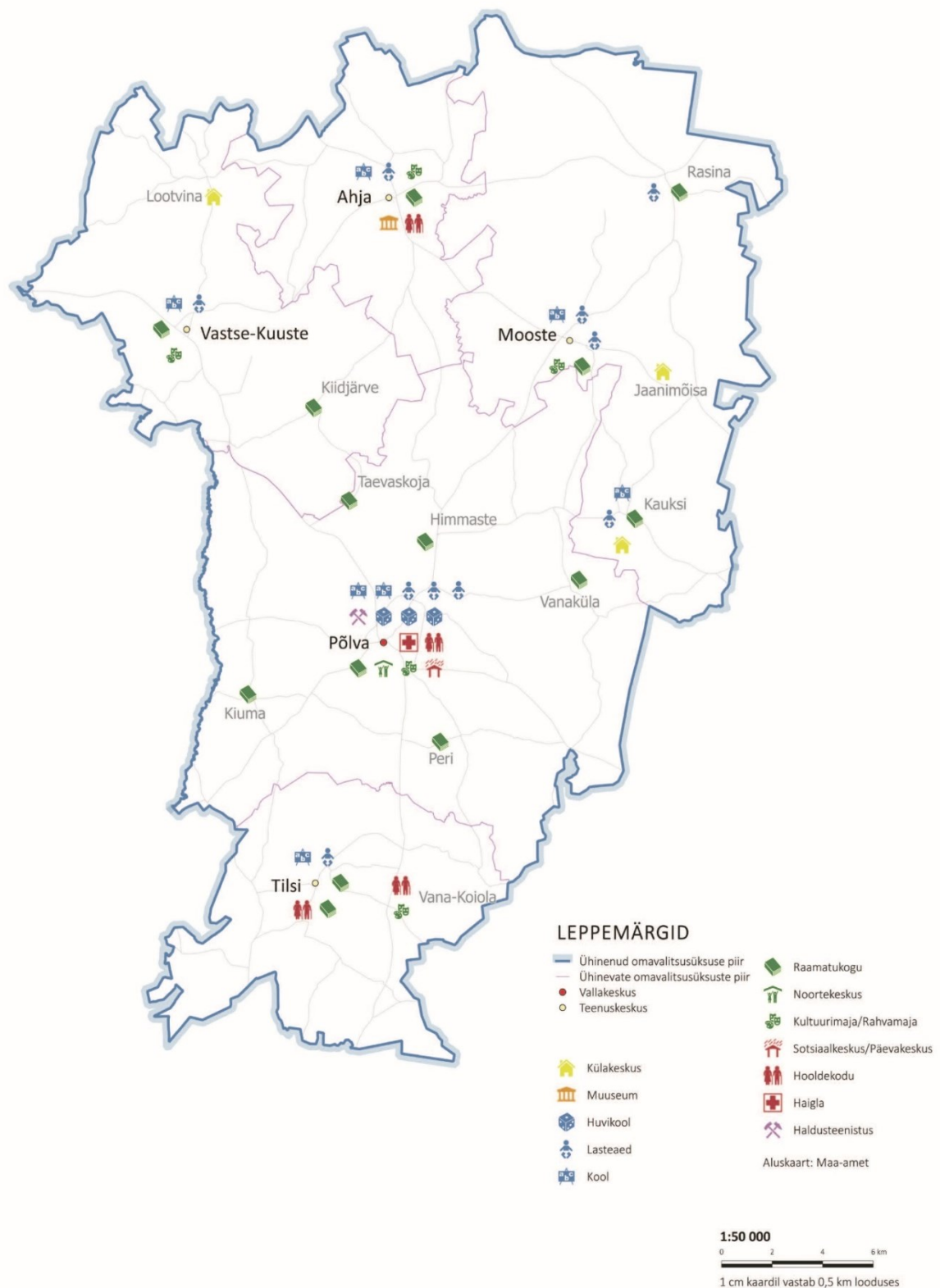
Vallavalitsuse kui ametiasutuse struktuuris on osakonnad (valdkondade juhtimine). Territoriaalsetes teenuskeskustes teenistuses olevad isikud kuuluvad osakondade struktuuri. Selline töökorraldus tagab koostöö, kogemuste vahetamise võimalused ja organisatsioonilise kuuluvustunde ning ühtlase kvaliteedi. Osakondade ülesandeks on nii strateegiate kui õigusaktide ettevalmistamisel vajaliku professionaalse nõustamise ja informatsiooni tagamine poliitilisele juhtkonnale. Osakondade funktsiooniks on samuti omavalitsuse kui terviku haldamine, sh asutuste tegevuse koordineerimine ning spetsialiseeritud teenuste osutamine elanikele. Ühinemise tulemusena tsentraliseeritakse tugiteenused.

Vallavalitsuse osakondade teenistujatele, kes on seotud teenuste osutamisega ja kellel on vajalik tihe kontakt elanikega ja kohaliku eluga, võimaldatakse töötada ka endistes vallakeskustes moodustatavates teenuskeskustes.

4.4. Hallatavad asutused

Ühinemislepingu kohaselt ühinemise tulemusel ühegi hallatava asutuse tegevust ei lõpetata, vaid tõhustatakse nende omavahelist koostööd ja koordineeritust ning keskendutakse ennekõike asutuste juhtimise ja majandamise täiustamisele. Ühinemispirkonna hallatavate asutuste koha annab ülevaate joonis 18.

Joonis 18. Ühinemispiirkonna hallatavate asutuste paiknemine seisuga 19.10.2016

Hallatavate asutuste tegevust koordineerivad vallavalitsuse osakonnad vastavalt valdkonnale.

Hallatavate asutuste baasil võib moodustada ühisasutusi ja nende filiaale (nt raamatukogud), hallatavate asutuste (nt koolid, lasteaiad) tegevust võib vallavalitsuse osakondadest strateegiliselt ja sihipärasemalt koordineerida, et tagada nende omavaheline koostöö ja tõhus arendamine (personali arendus, ühistegevused, võimalik koolide spetsialiseerumine jne).

Kaaluda tuleb haridusasutuste tugispetsialistide teenuspiirkonna laienemist ja mitme asutuse teenindamine selliselt, et tekivad 1,0 koormusega töökohad.

Hallatavat asutust (näiteks rahvamajad, noortekeskused, kultuuri- ja spordiasutused) võib koordineerida ka autonoomse võrgustiku põhimõttel ja ühildada piirkondlike teenuskeskuste personaliga. Näiteks raamatukogu töötaja võib teenuskeskuses töötada kultuurispetsialistina osalise koormusega.

4.5. Omavalitsuse enamusosalusega äriühingud ja sihtasutused

Ühinemispiirkonnas tegutsevad seisuga 20.10.2016 sihtasutus Tilsi Perekodu, sihtasutus Tilsi Staadion, sihtasutus Mooste Mõis, osaühing Ahja Soojus, osaühing Mooste Olme, OSAÜHING VASTSE-KUUSTE SOOJUS, aktsiaselts Põlva Soojus, aktsiaselts PÕLVA VESI ja aktsiaselts "Põlva Haigla".

4.6. Teenuskeskused

Avalike teenuste osutamiseks ja haldamiseks moodustatakse piirkondadesse (Ahja alevikku, Mooste alevikku, Tilsi külla, Vastse-Kuuste alevikku) vallavalitsuse territoriaalsed struktuuriüksused – teenuskeskused.

Teenuskeskused kujundatakse kas piirkonna kui terviku teatud tegevuste korraldamiseks (kohaliku elu arendamine) või kodanike või kohapeal asuvate asutuste igapäevaprobleemidele konkreetsete lahenduste leidmiseks (sotsiaaltöö ja toetused, hoonete majandamine).

Teenuskeskustes osutatakse neid teenuseid, mida on otstarbekas osutada elanikule ruumiliselt lähedal. Teenuskeskuses osutatavate teenuste hulk sõltub keskuse teenuspiirkonna suurusest ja olemusest ning vajadusel võib olla erinev.

Teenuskeskuse teenistujad alluvad valdkonna põhiselt ametiasutuse osakonna juhatajale.

5. ÜHINEMISTOETUSE KASUTAMINE

Kui omavalitsusüksus kavatab kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikes 1 nimetatud ühinemistoetust kasutada investeringute finantseerimiseks lisatakse vastavalt ETHS § 9¹ lõikele 3 ühinemislepingule haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevate investeringute tegemise vajaduse põhjendus ja eelarve.

Ühinemisläbirääkimiste käigus on ühinevad omavalitsused kokku leppinud (lepingu punkt 11), et ühinemistoetust kasutatakse ühinenud Ahja valla, Mooste valla, Laheda valla ja Vastse-Kuuste valla haldusterritooriumil summas 300 000 eurot ning 800 000 eurot kasutatakse ühinenud Põlva valla haldusterritooriumil Valla ametiasutuse administratiivhoone ehitamiseks. Ühinemistoetusest arvestatakse maha moodustunud valla ümberkorraldamisega seotud kulud.

Haldusreformi seaduse §-s 21 lõikes 7 sätestatud täiendava toetuse kasutamise summas 500 000 eurot otsustab ühinemise teel moodustuva omavalitsusüksuse volikogu.

Ühinemistoetuse kasutamine kajastatakse prioriteetsete investeringute loetelus (ühinemislepingu lisa 3). Ühinemistoetus ei võimalda rahastada kõikide loetelus olevate objektide ja rajatiste rajamist, kuid see loob võimaluse kasutada ühinemistoetust kas projektitoetuse või laenu omafinantseeringuks.

Ühinev Ahja vald kasutab ühinemistoetust Ahja mõisahäärberi taastamiseks koolimajaks, kuhu viiakse üle Fr. Tuglase nimeline Ahja Kool. Samuti on kavas ühinemistoetusega finantseerida

peale kooli üleviimist mõisahäärberisse vabaks jääva koolihoone ümberehitust hoolduskeskuseks.

Ühinevas Laheda vallas kasutatakse ühinemistoetust vallateede renoveerimiseks, Tilsa Kultuuritäre ja Vana-Koiola Rahvamaja renoveerimiseks, Koostöökeskuse ümberehitamiseks, katlamaja hoone renoveerimiseks, tänavavalgustuse uuendamiseks ning Laheda Sotsiaalkeskuse Tilsa maja renoveerimiseks.

Ühinevas Mooste vallas renoveeritakse ühinemistoetusega Mooste Põhikooli peamaja fassaad ja vundament ning vahetatakse turvauksed, soojustatakse Mooste Kultuurimaja ja ehitatakse Mooste Põhikooli staadion.

Ühinevas Põlva vallas kasutatakse ühinemistoetust ametiasutuse administratiivhoone ehitamiseks või rekonstrueerimiseks. Põlva vald vajab haldushoonet juba pikemat aega. Olemasolevad ruumid ei rahulda vallavalitsuse vajadusi. Tänapäevane olukord, kus teenistujad paiknevad eraldi hoonetes, ei ole mõistlik ei teenistujate ega ka valla elanike suhtes. Peale ühinemist teenistujate arv suureneb, seega vajadus täiendavate ruumide järele kasvab.

Ühinevas Vastse-Kuuste vallas kasutatakse ühinemistoetust senini kahes majas asuva Lasteaia "Kaari" viimiseks ühte hoonesse, et tagada lastele kaasaegsed õpi- ja kasvutingimused. Samuti on kavas ühinemistoetusega finantseerida koolimaja võimlase puuduva ventilatsioonisüsteemi rajamist, et tagada õhu kvaliteet tervisekaitse nõuetele ning Kultuurimaja valgustuspargi uuendamist ja hoone kaasajastamist kultuurilise tegevuse kvaliteedi tõstmiseks.

Investeeringuid tehes järgitakse kogu piirkonna tasakaalustatud arengu põhimõtet, arvestades ühinevate omavalitsuste arengukavasid, senitehtud investeeringuid ja võetud kohustusi ning majanduslikke võimalusi ning objekti olulisust ning oodatavat kasutamisintensiivsust.

6. TERRITOORIUMI SUURUS

Uue moodustuva omavalitsuse üksuse territoorium kujuneb ühinevate omavalitsuse üksuste – Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla haldusterritooriumitest.

Ühinevate omavalitsuste territooriumite pindala ja asustustiheduse kohta annab ülevaate tabel 5. Kõige suurema pindalaga ühinevatest omavalitsustest on Põlva vald (234,3 km²), järgnevad Mooste vald (185,1 km²), Vastse-Kuuste vald (123 km²), Laheda vald (91,4 km²) ja Ahja vald (72,1 km²). Ühinemise tulemusena moodustuva Põlva valla territooriumi suuruseks kujuneb 705,9 km², selle suurust ja piire kirjeldab ühinemislepingu lisa 2 (ühinevate omavalitsuste kaart mõõtkavas 1:50 000).

Tabel 5. Ühinevate kohalike omavalitsuse üksuste pindala ja asustustihedus

Kohaliku omavalitsuse üksus	Pindala (km ²)	Asustustihedus (in/km ²)
Ahja vald	72,13618	14,0
Laheda vald	91,44223	13,2
Mooste vald	185,0997	8,0
Põlva vald	234,2534	41,4
Vastse-Kuuste vald	122,9585	9,7
Kokku	705,89001	

Allikas: Statistikaamet, Maa-amet, seisuga 01.01.2016

7. ELANIKE ARV JA RAHVASTIKU STRUKTUUR

Rahvastikuregistri andmetele tuginedes on ühineva kohaliku omavalitsuse üksuse rahvaarv 01.01.2016 seisuga 14 591 inimest (vt tabel 6).

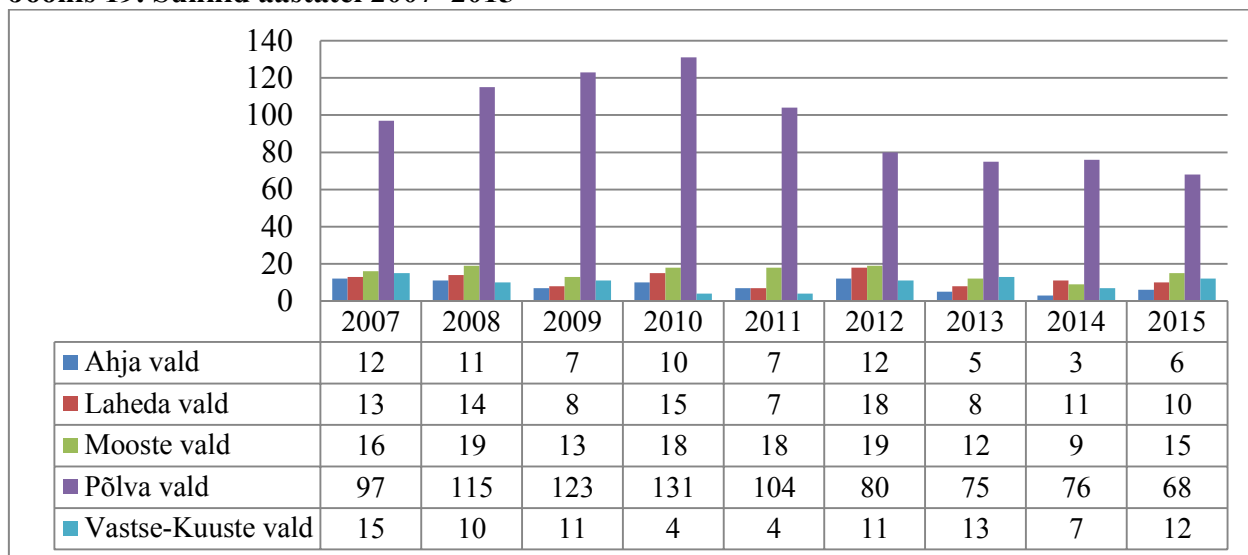
Tabel 6. Ühinemispiirkonna elanike arv aastatel 2007–2016 seisuga 1. jaanuar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ahja vald	1181	1158	1141	1131	1115	1086	1056	1041	1023	1011
Laheda vald	1388	1348	1301	1279	1262	1237	1221	1192	1198	1202
Mooste vald	1621	1577	1559	1538	1554	1543	1525	1496	1490	1478
Põlva vald	10 544	10 483	10 436	10 416	10 339	10 282	10 160	10 009	9908	9706
Vastse-Kuuste vald	1259	1267	1270	1250	1266	1229	1203	1202	1192	1194
Kokku	15 993	15 833	15 707	15 614	15 536	15 377	15 165	14 940	14811	14591

Allikas: Rahvastikuregister

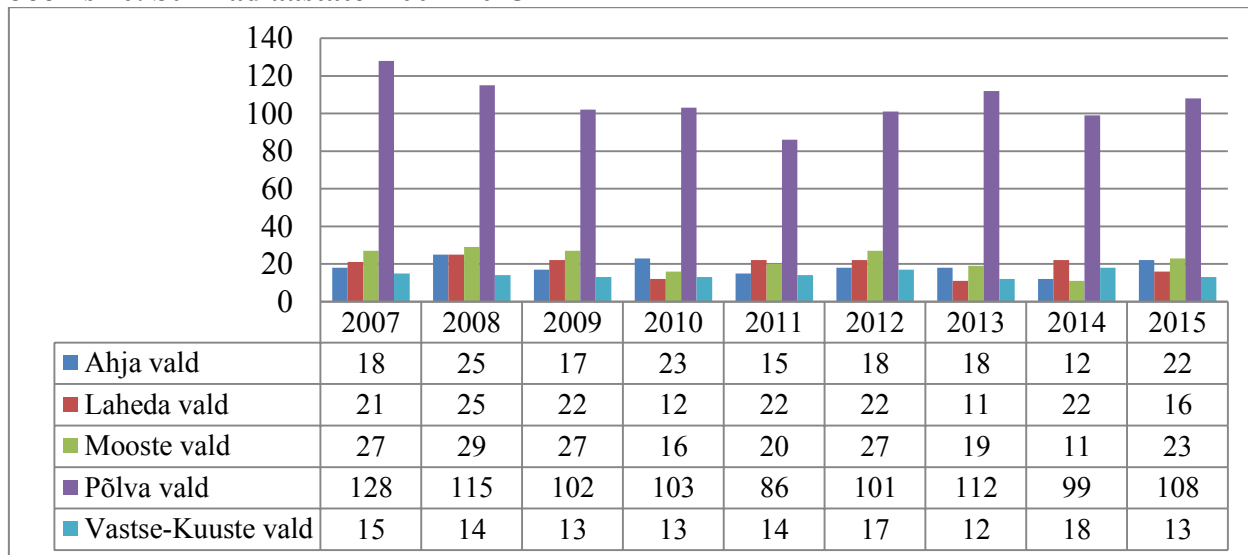
Sündimust ja suremust iseloomustavad joonised 19–20.

Joonis 19. Sünnid aastatel 2007–2015

Alus: Statistikaamet

Joonis 20. Surmad aastatel 2007–2015

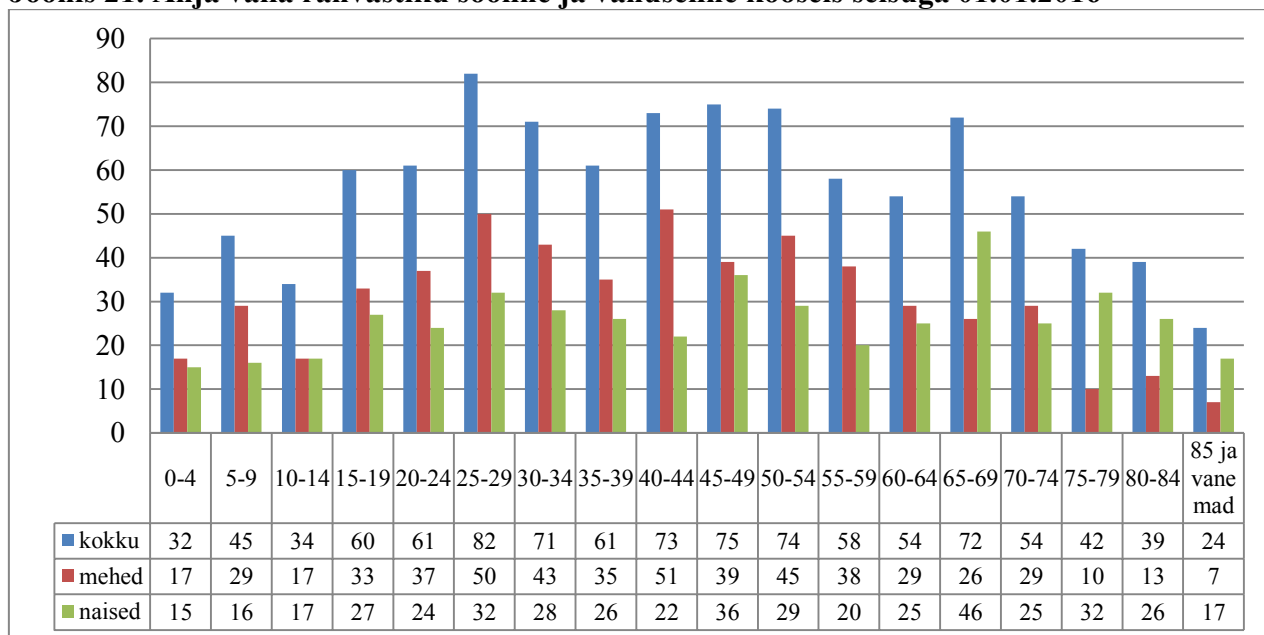

Alus: Statistikaamet

Vanuseliselt on rahvastiku koosseis ühinenud omavalitsuse üksuses järgmine: 0–6-aastaseid 919, 7–18-aastaseid 1739, 19–64-aastaseid 9072, 65-aastaseid ja vanemaid 2861 inimest (vt tabel 4). Moodustuva omavalitsuse elanike vanusstruktuur üldjoontes ei muutu. Jätkuvalt on ülekaalus keskealised, arvukad on ka vanemad (65+) vanusrühmad. Kuni 50-aastaste seas on ülekaalus mehed, vanuse kasvades tõuseb naiste osakaal.

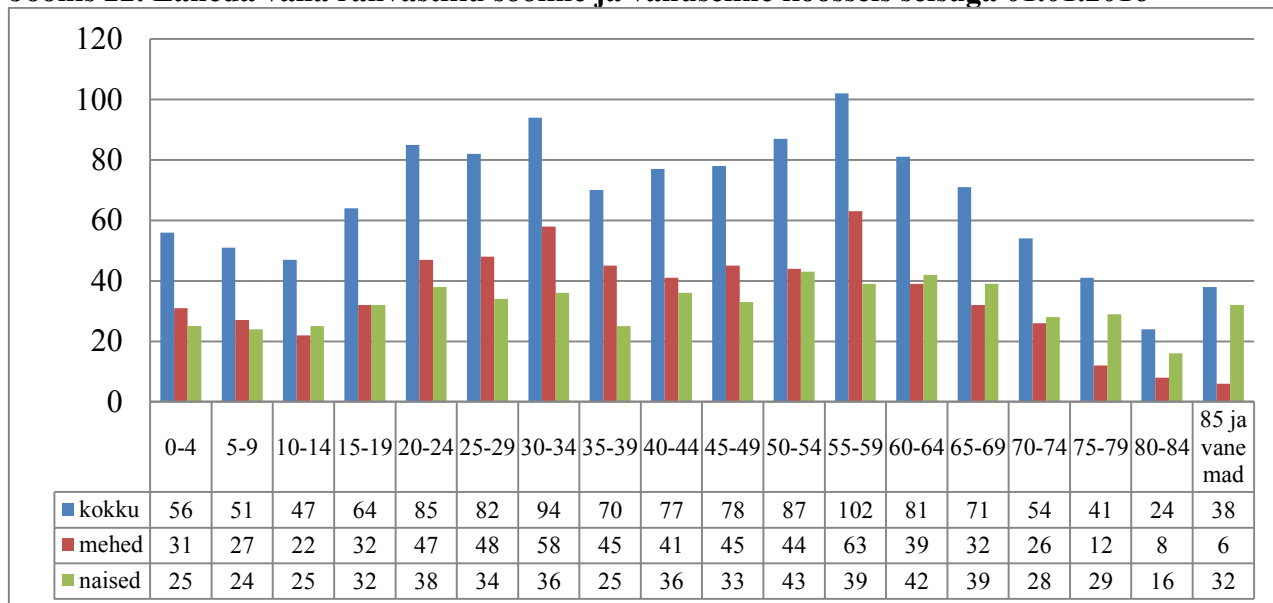
Täpsemat Ahja valla, Laheda valla, Mooste valla, Põlva valla ja Vastse-Kuuste valla rahvastiku soolis-vanuselise struktuuri kajastavad Statistikaameti andmestiku põhjal koostatud joonised 21–25.

Joonis 21. Ahja valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2016

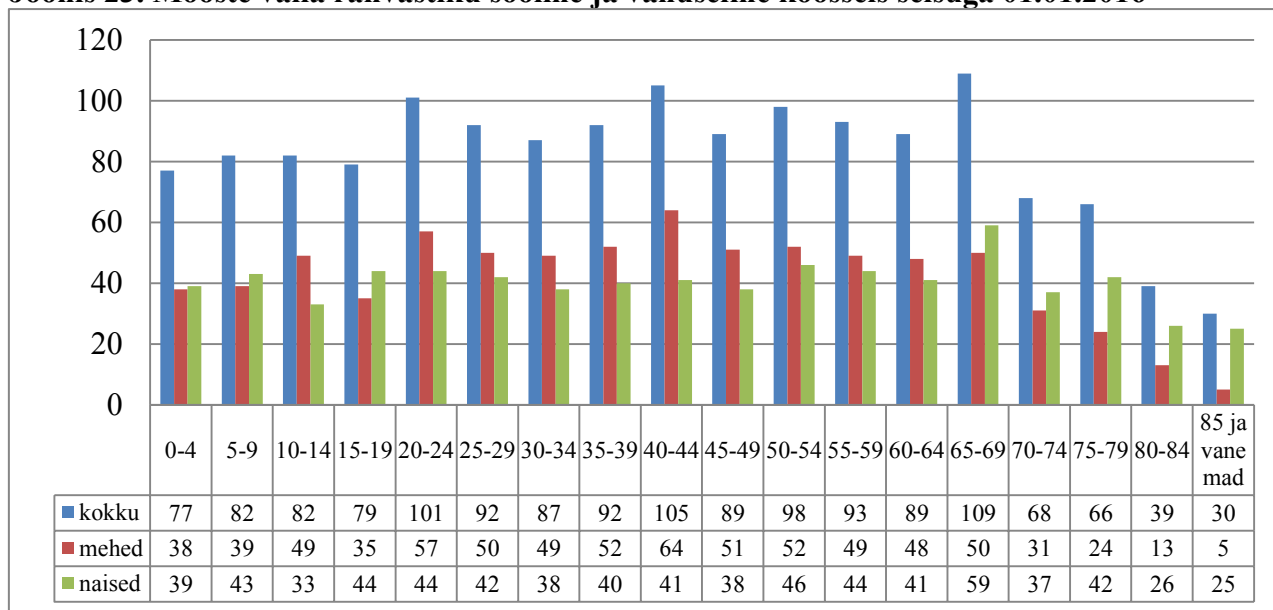
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 22. Laheda valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2016

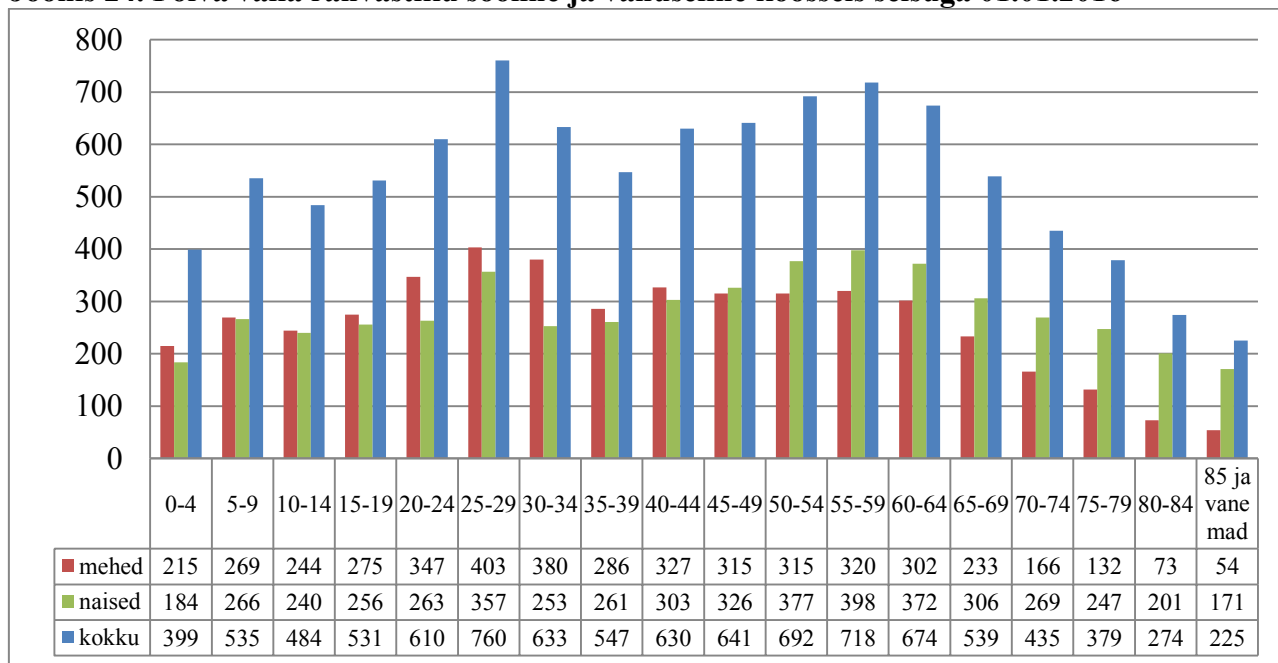
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 23. Mooste valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2016

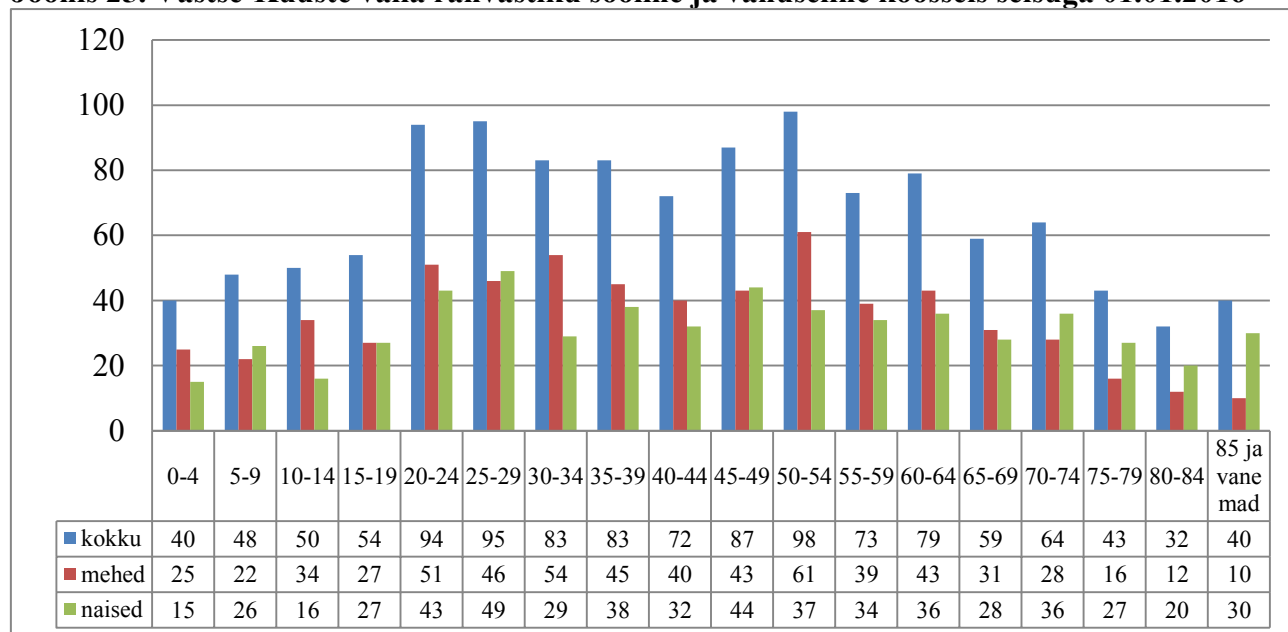
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 24. Põlva valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2016

Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 25. Vastse-Kuuste valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2016

Allikas: Rahvastikuregister